

**KOHTUTE HALDAMISE NÕUKOJA
ÜHEKSAKÜMNENDA ISTUNGI
PROTOKOLL**

Justiitsministeeriumis, Tallinnas

30. septembril 2016. a

Kohalviibijad

KHN-i liikmed ja asendusliikmed:

Priit Pikamäe, Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees
Ivo Pilving, riigikohtunik (asendusliige)
Villu Kõve, riigikohtunik
Tiina Pappel, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik
Piia Jaaksoo, Pärnu Maakohtu kohtunik
Hannes Vallikivi, Eesti Advokatuuri esimees
Donald Kiidjärv, Tartu Maakohtu kohtunik
Virgo Saarmets, Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik
Andra Pärsimägi, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik
Iris Kangur-Gontšarov, Harju Maakohtu kohtunik (asendusliige)
Heili Sepp, Õiguskantsleri Kantselei, osakonnajuhataja-õiguskantsleri nõunik
Lavly Perling, riigi peaprokurör
Jüri Adams, Riigikogu põhiseaduskomisjoni liige (asendusliige)
Toomas Vitsut, Riigikogu õiguskomisjoni liige

Teised osalejad:

Urmas Reinsalu, Justiitsminister
Liivi Loide, Tartu Maakohtu esimees
Merje Talvik, Riigikohtu kommunikatsiooniosakonna juhataja
Kerdi Raud, Riigikohtu direktor
Rubo Kikerpill, Pärnu Maakohtu esimees
Kadri Palm, Tartu Halduskohtu esimees
Meelis Eerik, Harju Maakohtu esimees
Liis Lindström, Riigikohtu esimehe nõunik
Kristjan Siigur, Tallinna Halduskohtu esimees
Anne Palmiste, Viru Maakohtu esimees
Urmas Reinola, Tallinna Ringkonnakohtu esimees
Kersti Kerstna-Vaks, Tartu Ringkonnakohtu esimees
Tiina Ereb, Tartu Ringkonnakohtu kohtudirektor
Virve Altuhova, Viru Maakohtu kohtudirektor
Marko Aavik, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika asekanter
Kristel Siitam-Nyiri, Justiitsministeeriumi kriminaalpoliitika asekanter
Karin Karpa, Justiitsministeeriumi siseauditi osakonna juhataja
Rasmus Karja, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna kohtute talituse juhataja
Siret Jürgenson, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna kohtute talituse nõunik
Aliis Pihkva, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna kohtute talituse nõunik

Juhatas:

Priit Pikamäe, Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees

Protokollis:

Aliis Pihkva, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna kohtute talituse nõunik

Algus: 30.09.2016. a kell 14.35

Lõpp: 30.09.2016. a kell 17.12

Istungi päevakorras on:

1. **02-03.06.2016. a KHN-i 89. korralise istungi protokollu kinnitamine** – Riigikohtu esimees Priit Pikamäe
Otsuse projekt: KHN kinnitab 02.-03.06.2016. a KHN-i 90. korralise istungi protokollu.
Materjalina lisatud protokoll.
2. **Ülevaade kohtusüsteemi tervikanalüüsi hetkeseisust – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiitsministeerium, Marko Aavik
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjal puudub.
3. **Põhiõiguste paketi rakendamine – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiitsministeerium, Rasmus Karja ja Kristel Siitam-Nyiri
Otsuse projekt: KHN avaldab arvamust põhiõiguste paketi rakendamisjärgsete probleemide osas.
Materjalina lisatud memo.
4. **Kohtu materiaalne vastutus ja sellest tuleneva kahju hüvitamise põhimõtted – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiitsministeerium, Rasmus Karja
Otsuse projekt: KHN avaldab arvamust uute kahju hüvitamise põhimõtete suhtes.
Materjalina lisatud kahju hüvitamise põhimõtete projekt, memo.
5. **KIS-i auditi tutvustus – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiitsministeerium, Karin Karpa
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjalina lisatud auditi kokkuvõte.
6. **Ülevaade KHN-i otsuste tabelis kajastuvatest pooleliolevatest teemadest – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiitsministeerium, Rasmus Karja; Riigikohus, Liis Lindström
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjal puudub.

Pikamäe: Kas päevakorrale on täiendusi?

Vallikivi: Sooviksin istungi lõpus teha hea kohtupidamise tava kohta avalduse.

Pikamäe: Hannes Vallikivi soovi arvestades kinnitame päevakorra.

Otsus: KHN kinnitab päevakorra.

1. **02-03.06.2016. a KHN-i 89. korralise istungi protokollu kinnitamine** – Riigikohtu esimees Priit Pikamäe

Pikamäe: Hannes Vallikivi saatis e-maili teel oma märkused ja Virgo Saarmets edastas samuti oma märkused protokollu kohta. Kas kellelgi on täiendavalt märkuseid protokollu kohta?

Kellelgi ei ole täiendavaid märkuseid protokollu kohta.

Pikamäe: Võime nende märkustega protokollu ühehäälselt kinnitada.

Otsus: KHN kinnitab 02.-03.06.2016. a KHN-i 89. korralise istungi protokollu.

2. **Ülevaade kohtusüsteemi tervikanalüüsi hetkeseisust – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiitsministeerium, Marko Aavik

Pikamäe: See päevakorrapunkt puudutab võimalikke kohtureforme. Uudis, et Vabariigi Valitsus plaanib kohtureformi, käis läbi ka Eesti Rahvusringhäälingu uudistest.

Aavik: Plaanime jooksvalt hoida KHN-i kursis, kuidas me oma analüüsidega edeneme. Leppisime selle kokku käesoleva aasta esimeses KHN-is, kus oli selge soov saada pigem rohkem informatsiooni kui

vähem. Tervikanalüüsi meil koostamisel ei ole, kuid meil on töös 3 eraldi analüüsi, mis kohtusüsteemi puudutavad.

Esimeses analüüsis vaatame üle olemasoleva kohtu infrastruktuuri võrgu. Mis tähendab, et uurime seda, kuidas on kohtu infrastruktuuri võrku optimaalne riigi territooriumile paigutada arvestades erinevaid tegureid. Oleme kogunud materjali erinevatest rahvusvahelistest organisatsioonidest ja meil on juhend ka CEPEJ-st. Selle teemaga on viimastel aasatel paljud riigid tegelnud ja oleme saanud head materjali Prantsusmaalt, Itaaliast, Portugalist, Soomest, Taanist ja mõnest riigist veel. Kohtumajade asukohtade vähendamine ei saa olla eesmärk omaette ja analüüs ütleb lõpuks, kas midagi on otstarbekas teha või mitte. Hetkel käib materjalide läbitöötamine ja saame neid võrdlusena kasutada ning samuti saame neist ideid, milliseid andmeid ja sisendeid peame oma riigi kohta koguma selleks, et saaksime jõuda analüüsis järeldusteni.

Oleme uurinud seda, mis on õigusemõistmise teenusvajaduse määr ja selleks tellisime uuringufirmalt TNS Emor sellekohase uuringu. Üle Eesti viidi kohtute tööpiirkondade kaupa läbi küsitlus ja uuriti seda, kui palju on inimestel olnud kokkupuudet kohtutega. Samuti uurisime sama küsitluse raames, kui suur on internetikaustuse oskus ja võimalus erinevates piirkondades.

Oleme vaadanud erinevate kohtumajade statistikat ja selle raames töökoormuse jaotust, et saada ülevaadet, kas sealt joonistuvad välja mingid erinevused või mitte.

Oleme vaadanud kohtusüsteemi kulu seoses erinevate kohtumajade ülalpidamisega.

Samuti oleme proovinud kindlaks määrata koormuse ühtlustamise ressursikadu kohtusüsteemis seoses sellega, et kohtunikud sõidavad erinevate kohtumajade vahel. Samuti sõidavad advokaadid ja kuna advokaadid on maakohades turutingimuste tõttu suuresti ära kadunud, siis selleks, et isikule täna tema kodukohas õigusemõistmise teenust osutada, võib tulla välja, et see on isikule hoopis kallim, kuna nad peavad kinni maksma ka advokaatide sõidu.

Oleme vaadanud, kuidas on demograafiline situatsioon viimase 20 aasta jooksul erinevates piirkondades muutunud ja üldiselt on teada, et see muutus on olnud drastiline. Samuti oleme vaadanud, kuidas kohtute struktuur on viimase 20 aasta jooksul muutunud. Kui võrrelda demograafilise struktuuri muutusi ja kohtu struktuuri muutusi, siis joonistub selgelt välja see, et demograafilised muutused on olnud oluliselt suuremad, kui muudatused kohtu struktuuris.

Transpordivõrgu oleme vaadanud üle seoses võimalikkusega sõita suurematesse keskustesse.

Oleme üritanud kaardistada prokuratuuri ja uurimisasutuste vajadusi seoses sellega, kus on kohapeal vajalik kohtu olemasolu, et uurimisasutus ja prokuratuur saaks seda kasutada. Selle juures vaatame üle ka tänapäeva infotehnoloogia võimalusi, et vaadata, kas neid vajadusi saab katta videokonverentsi teel. Näiteks vangidega seotud küsimused lahendatakse enamuses ära videokonverentsi teel.

Ootame veel materjale selle kohta, mis on olemasoleva infrastruktuuri võimekus mahutada ära kuhugi rohkem inimesi kui praegu. Kui räägime infrastruktuuri ümberkujundamisest, siis peame eelnevalt arvutama välja ka alternatiivkulu, seoses sellega, et kui kuskil otsustatakse kohtumaja kinni panna, siis need inimesed tuleb mujale ümber paigutada. Seda hindab Riigi Kinnisvara AS ja teeb seda näiteks Tartu kohtumaja näitel, kuivõrd Tartu kohtumaja ruumikasutus on ebaratsionaalne ning suurte üldpindade tõttu on ühe inimese kohta väga palju ruutmeetreid. Meil on käima läinud ka koostöö Tartu kohtutega ja nädala alguses oli meil seal ka kohtumine ning leppisime kokku, kuidas me jõuame esialgse hinnanguni, et ka kõik kohtu huvid oleks arvestatud. See hinnang peaks valmima aasta lõpuks.

Sellest tulenevalt saab selle analüüsi valmimise tähtaeg olema kõige varasemalt selle aasta lõpuks. Oleme üritanud kõigile neile asjadele, mida teised riigid ja rahvusvaheline praktika on ette näinud, leida sisendi. Sellist otsust, et üks või teine kohtumaja ära kaotada või kinni panna, analüüs teha ei saa. Analüüs saab öelda vaid seda, mis on ratsionaalne ja edasised otsused on KHN-i ja poliitiliste otsustuste küsimus. Kui on küsimusi, siis hiljem vastan neile hea meelega. Hetkel ei ole meil mingeid järeldusi ja oleme tegelenud sisendi saamisega.

Teine analüüs, millega justiitshalduspoliitika osakond samuti tegeleb, on kompetentsikeskuse loomise kohta kohtusüsteemis, et üritada õigusemõistmisega otseselt mitte seotud funktsioone konsolideerida.

Sellisteks funktsioonideks on näiteks eestkoste järelevalve konsolideerimine, erinevate haldusfunktsioonide konsolideerimine ja siin on võimalik ka Riigikohtu mõningate haldusfunktsioonide osas konsolideerimine. Kättetoimetamine on üks asi, millele peab mõtlema, kuna AS Eesti Post teatas meile eile, et nemad tõstavad järgmisest aastast 30% postiteenuse hinda. Meie postikulu on nagunii miinuses ja kättetoimetamise keskuse loomine kohtusüsteemi sees, võib anda meile kättetoimetamise osas kokkuhoidu, nagu maksekäsu keskus, kus oleme proovinud luua väga standardiseeritud protsesse, mis on viimistletud selleks, et kättetoimetamine õnnestuks maksimaalselt. See analüüs peaks valmima novembris ja seega võiks seda järgmises KHN-is ka tutvustada.

Kolmas ministeeriumis pooleli olev analüüs puudutab seda, kas on võimalik Eestis kohtumõistmine viia optimaalsemaks, et kõik kohtuasjad ei peaks läbima kolme kohtuastet. Seda analüüsi koostavad õiguspoliitika osakond ja kriminaalpoliitika osakond ja selle valmimine peaks olema lõpusirgel ning loodetavasti saame seda järgmisel KHN-i istungil arutada.

Pikamäe: Kuivõrd igasugune kohtureform on eeskätt poliitiline otsus, siis küsixin justiitsminister Urmas Reinsalult: „Kas Sa soovid midagi lisada eelnevalt räägitule?“.

Reinsalu: Selles kohtureformis, millele Riigikohtu esimees osundas, oli mitmeid reformi ambitsioone, mis märgiti ära ka Vabariigi Valitsuse pressiteates. Tegelikult ei otsustanud Vabariigi Valitsus ära reformi läbiviimist ega seda, mis see tegelikult on, vaid koostas ühe portfoolio ideedest, mis on arutamisel. See ei tähenda, et tuleb kohtureform teha, vaid see on valdkond, mille uurimist tuleb riigireformi raames jätkata. Kui jõutakse ettepanekuteni, siis neid kaalutakse. Teisene lähtekoht on see, et olgugi, et enesestmõistetavalt kohtusüsteemi vallas lahendab kõrgemad otsused ja vallikud seadusandja, siis enesestmõistetav on see, et see ei ole tegevus ükskõik mis muus täidesaatva riigivõimu reguleerimise vallas, vaid see on õigusemõistmise, kui iseseisva riigivõimu haru, teostamine ja korraldus. Enesestmõistetav on seega, et kogu diskussioon peab käima KHN-i, kogu õigusavalikkuse ja kogu kohtunikonnaga käsikäes. See ei ole mõeldav, et kuskil ministeeriumis valmivad mingisugused dokumendid ja need lülitatakse võta või jäta meetodil diskussiooni. Ma olen rõhutanud õigusloome vähendamise loogikas ennekõike seda, et kui me saame valmis analüüsi ja saame analüüsist mingeid ideid, tuleks neid erinevate osapooltega arutada. Ei ole mõtet kohe hakata tegelema väljatöötamiskavatsuste või seaduste koostamisega, vaid tegelikult peaks pidama avalikku debatti tekkinud ideede üle ja edasi liikuma alles siis, kui mõningatel ideedel on erikaalu toetus. Selline võiks olla toimimine kõigi sümbolsete muudatuste puhul.

Pikamäe: Marko Aaviku ettekande kokkuvõttena saan ma aru, et ministeerium analüüsib kohtusüsteemi kolmest nurgast vaadatuna. Esiteks kohus kui organisatsioon – õigusemõistmise geograafiline kättesaadavus ja kohtumajad ning nende paiknemine. Teiseks võimalikud kompetentsikeskused ja mingite ülesannete või funktsioonide koondamine kindlatesse kohtu struktuuridesse. Kolmandaks kohtuasja liikumise menetlus. Kas ma olen õigesti aru saanud?

Aavik: Jah, täpselt nii.

Pappel: Millal on järeltusi oodata?

Aavik: Analüüsid saavad valmis erinevatel aegadel, kuna nendega tegelevad erinevad inimesed. Loodan, et järgmises KHN-is saab kompetentsikeskuse analüüsi juba sisuliselt tutvustada. Kohtumajade võrku puudutavat analüüsi loodame tutvustada järgmise aasta esimeses KHN-is. Mis puudutab kolmandat analüüsi, siis kuivõrd sellega ei tegele meie osakond, siis ma ei julge siinkohal midagi lubada, kuid ma sain Norman Aasast aru, et see võiks olla valmis arutamiseks järgmise aasta esimeses KHN-is, mitte veel detsembrikuisel istungil.

Reinsalu: Kindlasti on väga tõsiselt riigiõigusliku kaaluga see, et koostöös Riigikohtuga on meil ettevalmistamisel teatud muudatused, mis puudutavad põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetlust. Kui me nende muudatuste osas oleme teatud ülevaate valmis saanud, siis järgmises KHN-is võiks seda tutvustada. Kitsamalt on see ainult Riigikohtu sisemise asjaajamise korralduse pädevus, kuid seal on mitu kogu kohtumenetluse põhiseaduslikkuse järelevalve süsteemi muutmise ettepanekut – muuhulgas ka idee võimaldada isikutel esitada Riigikohtule kaebusi otse, mitte ainult õiguskantsleri kaudu.

Pikamäe: Kas nõukoja liikmetel on küsimusi?

Pärsimägi: Kas selle analüüsi juures on arvestatud ka mõjudega, mis tulenevad sellest, et vaadatakse üle see, kas kõik asjad peavad läbima kolme astet?

Aavik: Ma ei ole valmis ühestki analüüsist sisuliselt rääkima, kuid tahaks loota, et kõik olulised mõjud on arvestatud. Kui tuleb välja, et mingi mõju on jäänud kajastamata, kuna analüüsi koostaja pole osanud seda arvestada, siis seda saab täiendavalt analüüsida.

Kõve: Masstööd saab kohus teha ka kaugteel ja see ei ole niivõrd probleem, kuid kindlasti peab arvestama ühe või kahe grupi tsiviilasjadega, mille puhul inimestest kaugemale liikumine võib suuremaid probleeme tekitada. Kõige problemaatilisematena näen perekonna asju ja lastega seotud asju. Esmalt käivad siia alla eestkoste asjad, kuid ka vaidlused, kus on tähtis kompromissi saavutamine, mis ei pruugi olla kaugeltki nii lihtsalt teostatav. Kui kujutame ette, et Eestis jääb alles üks kohus, siis perekonna asjade arutamine läheb igatahes allamäge.

Teine grupp kohtuasju, mille lahendamisel võib probleeme tekkida, on naabrite vahelised vaidlused, mis on seotud konkreetsete kinnistutega. Neid on päris palju ja seal peab vahest paikvaatlust tegema ning inimestega realselt kokku saama.

14.54 saabub Kristel Siitam-Nyiri

Aavik: Rahvusvahelised meetodikad ütlevad, et igasugused muudatused on teretulnud, kuid nende tulemusena ei tohi teenuse kättesaadavus iseenesest väheneda. Isegi kui esimeses etapis mõni kohtumaja kohtusüsteemis suletakse, siis mina isiklikult näeksin küll, et sinna piirkonda, kus täna kohtumaja on, jääb alles kohtu teeninduspunkt. Sinna jääb üks töötaja, üks ruum, kus saab vajadusel istungit pidada ja videokonverentsi seadmed, mille abil saab isik ühendust teise kohtumajaga. Sellega minu hinnangul oleks tagatud ka see, et isik ei pea, tänu tänastele tehnoloogilistele vahenditele, sõitma kuhugi keskusesse selleks, et kohtusse pöörduda.

Kiidjärv: Praktikuna saan öelda seda, et me sõidame praegu kogu aeg olenemata sellest, kus miski asub. Hoolekandeteenuste poliitika on väga ühtne ehk ühte tüüpi inimesed paigutatakse hetkel Valklasse ja seetõttu sõidavad kohtunikud kogu aeg. Isegi kui ma paluksin erinõude korras Harju Maakohtul viia läbi ülekuulamise, siis ma tean, et ma teen sellega oma kolleegile tööd juurde ja seega ma pigem sõidan ise Valklasse. Ma tahan öelda, et inimene ei hakkagi arvatavasti kunagi ise kohtusse sõitma, isegi siis, kui kohtumajad ära kaotatakse ja seega ma saan aru, et teie eesmärk on see, et kohus sõidab ise inimese juurde. Need ongi sellised asjad, mida ka Villu Kõve mainis, kus kohus ei pääse sellest, et ta peab nende inimestega otse suhtlema.

Reinsalu: Minu ettepanek on see, et vaatame sellele analüüsile otsa ja ei ole välistatud, et analüüs näitab, et võiks mõnes piirkonnas lisaks mõne kohtumaja avada. Ma ise mäletan, kui Hiiumaal avati kohtumaja. Lähtekoht või sisend analüüsile ei saa olla see, et poliitiline eesmärk on raha kokku hoida ja et analüüs peaks tõestama, et kohtumaju tuleb kinni panna. Ükskõik millistest ökonoomsuse parameetritest see analüüs lähtub, siis me saame aru, et õigusemõistmise kättesaadavuse ja ühiskonna ja kogukonna seose puhul on kindlasti väga oluline kaalutusargument taju, kui lähedal on õigusemõistmine inimesele või kogukonnale. Täpselt sama sümboli väärtus, miks on võetud omal ajal loogika, et õigusemõistmise asutused peavad olema prestiižsed võrreldes muude riigivõimu asutustega, kuna nad kannavad väarikust. Neid kategooriaid, mis jäävad ökonoomsuse kategooriast välja, on võimatu alatahtsustada. Lähtekoht oleks vildakas, kui me mehhaaniliselt ütleme, mis on ökonoomne ja ratsionaalne ning analüüs peab seda lihtsalt õigustama. See ei saa kindlasti nii olla.

Pappel: Kuna Tartu Ringkonnakohtus taotles endale kunagi seda Veski tänava maja, siis kas selles osas on Justiitsministeerium seoses kohtute asukohtadega midagi analüüsinud või plaanib seda teha? Või on mõni selge otsus selles osas langetatud?

Aavik: Lisamaja Tartusse tekitamisega on mitu teemat. Riigi Kinnisvara AS-iga on meil hetkel eesmärk selgitada välja, kas olemasolevat maja on võimalik mõistlikult ümber ehitada nii, et kogu kohus mahuks sinna ära ja see oleks kõige ökonoomsem lahendus. Teine maja on Tartu Ringkonnakohtu jaoks natukene liiga suur, mida on Riigi Kinnisvara AS ka meie kohtumistel öelnud. Lisaks on see teine maja seotud paljude muinsuskaitse nõuetega ja selle ümber ehitamine on väga kallis. Lisaks sellele juhul, kui Tartu kohtud kolivad lahku, siis suurenevad ka kulutused. Näiteks personalikulud, mis kuluvad valve ja teatud muu tehnilise personali peale ning seega majanduslikust aspektist vaadatuna on see kindlasti

kulukam lahendus. Hetkel ei oska ma selle kohta muud midagi öelda, kuna me ei tea, milline on olemasolevas majas võimalus kõikide asutuste personali mõistlikuks ära paigutamiseks. See, kas see on või ei ole võimalik selgub siis, kui selle maja kunagine arhitekt Katrin Tomberg, kes on palgatud seda maja üle vaatama, annab oma hinnangu.

Pilving: Mul oli väga julgustav kuulda ministri seisukohti ja ka asekanstler möönis, et sellel asjal on mitu tahku – ökonoomsus, õigusemõistmise kättesaadavus ja see, et me ei aitaks drastilisele rahvastiku vähenemisele kaasa. Formaalselt on tegemist otsusega, mille saab teha minister KHN-i nõusolekul, kuid tasuks mõelda, et sedavõrd oluline kohtu korralduse küsimus kuidagi kanaliseerida rohkem parlamentaarsesse menetlusse. Ma ei arva, et iga kohtumaja asukoht peaks olema seadusega paika pandud, kuid olulise riigielu küsimusena või muus vormis tuleks selle analüüsi tulemusi Riigikogus arutada.

Reinsalu: See on kindlasti analüüsimist väärt ettepanek. Selle loogikaga, et sõltumatuse tagamiseks õigusemõistmist puudutava seadusandluse taset tõsta, olen ma igal juhul nõus. Seda, kas seaduses peaks olema väljatoodud kohtumajade asukohtade kataloog, võib ka kindlasti mõelda ja analüüsida. Lähtekoht on see, et ükskõik millised muudatused on, kas poliitilise loogika tõttu või parlamendi enda loogika tõttu, peavad need minu hinnangul olema parlamentaarse debati objektiks ja selleks nad ka muutuvad. Riigikogus esindatakse kogukonna huvi ja soovitakse, et kogukonnad tajuksid, et neile oleks kõik vajalikud teenused kättesaadavad.

Pikamäe: Parlamentaarne arutamise võimalus oleks riiklikult olulise küsimuse arutelu. Hetkel on kohtumajade täpsed asukohad delegeeritud ministri otsustada ja seadusandja poolt on paika pandud ainult kohtute loetelu.

Pilving: Seaduse mõte oli siinkohal ministri delegeerida ainult peenhäälestus.

Vitsut: Sellest, kuidas seda küsimust parlamendile esitleda sõltub see, kas parlament peab seda tähtsaks küsimuseks või mitte.

Kerstna-Vaks: Meil oli 27. septembril Tartu asekanstleriga koosolek. Marko Aavik ütles mulle selle koosoleku lõppedes, et tema tänasel istungil Tartu kohtumajast ei räägi, kuid mul on hea meel, et 2-3 päevaga on ta oma seisukohta muutnud. Mul on äärmiselt hea meel kuulda, et minister oli seisukohal, et kohtute vormi, kohtumajade asukohti ja kohtute ruumiprobleeme ei saa arutada ilma kohtuniknonda kaasamata ning kohtuniknongana käsikäes tuleb neid probleeme arutada.

Tartu Ringkonnakohus on ruumipuuduses ja seda juba aastaid. See on seotud Viru Ringkonnakohtuga ühinemisega ja täiendavate kohtujuristi ametikohtade loomisega. Me oleme ruumiprobleemist ja Veski tänava majast KHN-ile korduvalt rääkinud. Aasta alguses kirjutasime kirja ministri, millele saime äärmiselt viisaka vastuse ning selle tulemusena hakkasid toimuma ka teatud protsessid. Meile teatati ka kirjalikult, et Veski tänava maja projekt on kaalumisel. Loomulikult ei ole ükski Tartu Ringkonnakohtu kohtunik nii naiivne, et arvab, et muinsuskaitse all oleva ajaloolise kohtumaja korda tegemine on kõige odavam viis kohtu ruumiprobleemide lahendamiseks. Sellel majal on kindlasti ajaloolist, kultuuriloolist ja kohtuajaloolist tähendust, kuna see maja oleks ainukene vana kohtumaja, mille saaks kohtuna kasutusele võtta. Loomulikult ei saanud seda teha siis, kui Eesti taasiseseisvus, kuna siis olid seal Eesti Rahva Muuseumi kogud. Eilsel Eesti Rahva Muuseumi avamisel näidati Veski tänava maja endise kohtumajana. Eilsel muuseumi avamisel räägiti samuti sellest, kui raske oli tee selleni, et Eesti rahvas selle uue muuseumi saaks ja mina arvan, et üks kohtumaja on seda vaeva samuti väärt. Ma soovin, et ministeerium kaaluks seda küsimust ka kultuuriloolis-ajaloolisest aspektist. Tegelikult Marko Aavik ei ole olnud aus, kuna ta ütles meile teisipäeval väga üheselt, et Veski tänava hoone projekt ei ole enam kaalumisel. Minister ei ole vastanud, et seda mõtet enam ei kaaluta. Mina usun ministrit rohkem kui asekanstlerit ja nii kaua kui minister ei ole Tartu Ringkonnakohtu üldkogule kirjutanud, et see projekt on maas, räägin mina sellest edasi.

Ruumiprobleemi koosolek oli tingitud sellest, et keset suve hakkasime meie aru saama, et kõik need kokkulepped, mis olid ministeeriumi ametnikega aasta esimesel poolel sõlmitud, ei kehti enam. Info seis ja Riigi Kinnisvara AS-ilt hakkas tulema absoluutselt teistsugust informatsiooni. Kusjuures hiljem selgus, et Riigi Kinnisvara AS-il oli keelatud kohtutega suhtlemine ja informatsiooni jagamine. Vaatamata sellele me ikkagi saime informatsiooni ja teisipäeval selgus tõsiasi, et Tartu kohtumaja, kus praegu töötab umbes 185 ametnikku, on plaanitud lisatöökohti 60 kuni 120. Ehk kõik Tartu Maakohtu

kohtumajad ja Lõuna Ringkonnaprokuratuur plaanitakse panna kokku Tartu kohtumajja, kui arhitekt peab seda võimalikuks. Tehakse eeskiis. Alguses ei soovinud ministeerium meile absoluutselt tutvustada neid tingimusi, mis arhitektile eeskiisi loomiseks on välja pakutud. Leppisime Marko Aavikuga kokku, et me siiski saame näha eeltingimusi, mida arhitektile antakse. Saame need eeltingimused teada esmaspäevaks ja siis meil on umbes nädal aega omapoolse seisukoha kujundamiseks. Seda me saime tänu sellele, et me seda ise väga tungivalt palusime. Selgus ka tõsiasi, et need eeltingimused töötab välja mitte ministeeriumi ega kohus, vaid Riigi Kinnisvara AS ja teispäeval neid eeltingimusi kirjalikult veel ei eksisteerinud. Need olid ainult suulises vormis Riigi Kinnisvara AS-iga kokku lepitud. Praegune ajakava on selline, et eeskiisid, mida saab 4 korda ümber joonistada, peavad olema valmis aasta lõpuks. Siis algab projekteerimine ja ehitusvalmidus peaks olema 2017. aasta keskpaigaks, kuid kuna raha ei ole, siis hakatakse ehitama etapiviisiliselt. Ma saan aru, et selleks, et teha reformi on vaja välja selgitada, kus kohtud võiksid paikneda ja teha kinnisvaraga seotud otsused paralleelselt ja mõelda need asjad läbi. See on selge, et seda tuleb teha, kuid sellisel juhul võiks kaaluda ka alternatiivseid variante. Ma ei tea, mida ütlevad Viljandi ja Võru linnapead, kui nad kuulevad, et seal on plaanis kohtud sulgeda ja prokuratuur ära viia. Ma ei tea, kas see on see, mida Eesti rahvas hetkel soovib. Jah, me võime teha teeninduspunktid ja teatud kohtades need tulebki teha, kuid kevadistes diskussioonides ei rääkinud keegi Võru ja Viljandi kohtumajadest, kui tulevikus suletavatest kohtumajadest. Meie ei usu, et Tartu kohtumajas asukohaga Kalevi 5 on võimalik säilitada selliselt normaalseid töötingimusi. Me pöördusime ministeeriumi poole ringkonnakohtu ruumiprobleemi lahendamiseks ja töötingimuste parandamiseks. Kaasaaegsed töötingimused ei tähenda ainult kabinette ja kohtusaale, mida tuleb samuti juurde luua, kui kohtunike arv majas suureneb. See tähendab ka muid olmetingimusi. Kohtu esimehi on ministeeriumi poolt saadetud välismaale õppima ja vaatama ja me oleme seal näinud, et töötingimused on Skandinaavias natukene teisest klassist, kui Tartu kohtumajas. Eestis on kohtuid, kus on ka väga head töötingimused, kuid see ei ole nii Tartu kohtumajas. Olukorras, kus Euroopas on terrorism ja valitsus võttis 23. septembril vastu õigusakti, mis puudutab ka riigiasutuste hoonete terrorismi vastu kaitsmise põhimõtteid, siis ei saa rääkida tõsiseltvõetavalt sellest, et kohtumajas tuleks mõned ametnikud paigutada tööruumidesse, mis ei ole turvalises tsoonis. Selline on reaalsus. Me teemegi ministeeriumiga koostööd ja me täidame neid kokkuleppeid ning me loodame, et meie ettepanekuid võetakse kuulda. Me tõesti ei usu, et me kõik sinna ära mahume. Ühe plaani järgi, mida meil õnnestus näha, on prokuratuuri üks ruum plaanis paigutada olemasolevasse kohvikusse. Kui minister tuleb teispäeval meie kohtumajja õigusabi andma, siis äkki saame ka seda probleemi arutada.

Reinsalu: Jah, olen teispäeval välitöödel ja inimesed saavad tulla nõu küsima. Selge on see, et enne tuleb sisulised valikud teha, mis puudutab kohtukorralduse organisatsioonilist pädevust ja pärast seda saab vaadata, kuidas seda tehniliselt ja ruumiliselt teostada. Ükskõik, mida siin on võimalik planeerida, siis see saab ainult järgneda sisuliste valikute tegemisele, mitte vastupidi.

Mis puudutab Tartu suurt kohtumaja, siis ma ei taha olla ebaõiglane toonaste valikute suhtes, kuid ma ühtin nende seisukohtadega, kes ütlevad, et koridorid on suured ja laiad aga näiteks nõupidamiste ruumid on ehitatud ilma ühegi aknata ning inimesed töötavad kehvades tingimustes. Kui ma õigesti mäletan, siis olemasoleva ruumikitsikuse lahendamiseks oli plaan ehitada need koridorid kabinetideks. Organisatsioonilised ümberkorraldused saab teha siis, kui sisulised valikud on tehtud. Igasugune mõttekäik ja valik, et kas Viljandi või Võru kohtumaja suletakse või mitte, siis seda küsimust täna minu jaoks sellisel kujul ei eksisteeri. Enne vaatame sellele analüüsile otsa ja ma tahan näha argumente ühes või teises suunas. Te võitlete nagu lõvi selle maja eest ja ma arvan, et see on ainuõige võitlus. Väärkuse ja prestiiži argumentid on minu jaoks ka argumentid ja ei ole mingisugused pseudokategoriad. Ka varasemalt oleme kohtumajade puhul lähtunud sellest, et kohtumaja peab olema selline, et inimene võtab juba instinktiivselt mütsi maha, kui sinna majja sisse astub. Meie peame Riigi Kinnisvara AS-i jaoks ära tõestama selle ratsionaalse valiku loogika ja siis langetatakse see otsus kollektiivselt. Ma olen täiesti avatud, et ühiselt see argumentide tee läbi käia. Mis puudutab eeskiise ja muid asju, siis need ei ole sõjasaladused ning seda infot me kindlasti ka vahetame.

Teispäeval vaatame ja peame Tartu kohtumajas rahulikult nõu.

Aavik: Urmas Reinsalu ütles oma jutu lõpus ära, et ministeeriumi tugevam roll suve teises pooles oli võtta asja juhtimine enda peale, kuna varasemalt ei saanud me analüüsiks vajalikku sisendit. Meil on vajalik teada, et kui kuskil on võimalik mingisugune ümberkorraldamine, siis mis on see kulu, mis kulub ümberpaigutamisele. Kui selgub, et ei ole võimalik ümber paigutada ja kulud on suuremad, kui praegused kinnisvara kulud, siis ei olegi midagi võimalik kinni panna. Sellepärast tuleb meil see Riigi Kinnisvara AS-ile kõigepealt selgeks teha. See ei tähenda, et selle raames tehakse mingi otsus, et

Viljandi või Võru kohtumaja suletakse. See annab ühe sisendi, kas sellist otsust on majanduslikult võimalik üldse teha. Kinnitan seda, et info kohtuga peab liikuma ja kokku on lepitud 3-4 eskiisi ümber joonistamist ning kohtuga istutakse maha ja räägitakse soovitatavad muudatused läbi. Sellest tuleb väga tihe ja sisuline diskussioon.

Kikerpill: Mul on üks märkus valmiva analüüsi kohta. Kohus on regionaalselt ehitatud üles samal põhimõttel, mis prokuratuur ja politsei. Palun analüüsida ka seda, kuidas oleks sellisel juhul, kui tehakse kohtute asukohtades regionaalseid muudatusi, võimalik kohtu ja politsei töö korraldada. See kindlasti nõuab ka politsei poolt lisaressurssi.

Loide: Mina ei peatuks praegu Tartu Maakohtu majadel. Nii palju kui Marko Aavik analüüsi kohta ette kandis, siis minu jaoks on arusaamatu, kust on saadud sisend, mille põhjal on vaadatud näiteks transpordivõrku ja interneti kasutamist. Need on loomulikult olulised, kuid teatavasti sõltub iga analüüsi tulemus sellest, millised on analüüsi algandmed. Seda oleks väga huvitav näha, millest kujuneb see, et miks peaks üks osa riigivõimust ühest või teisest kohast kaduma, et mis on see vastukaalu argument. Täna kuulsin seisukohta selle kohta, et väikestes kohtades ei ole võib-olla mõistlik kohtumaju pidada. Ma saan aru ja mõistan riigi situatsiooni, kuid kui sinna kõrvale tuuakse asendusvariandina teenuspunktid ja luuakse asendusvariante, siis tuleks ka see kaalule panna. Mina vaataks hea meelega neid asju, mis seal analüüsis on kirjas ja võib-olla pakuks ka omalt poolt juurde neid asju, mida analüüsida ning hea meelega töötaks kaasa.

Tahtsin märkida selle koosoleku kohta, mis meil maja osas toimus, et täna kuulates oli see jutt ilus ja tundus, et kõik toimub koostöös kohtuga. Minu jaoks oli koosolekult sõnum see, et me peamegi andma oma hinnangu ainult sellele, et kui majas on 260 ametnikku, siis mitu saali ja tualetti meile on vaja. Enam ei olnud diskussiooni objektiks see, et veel kaalutakse erinevaid variante, vaid peab olema valmidus, et selliselt 260 ametnikuga selles majas tööle hakataksegi.

Vitsut: Mulle hakkab järjest enam tunduma, et mõttel arutada seda parlamendis riiklikult tähtsa küsimusena, on jumet. See ei puuduta ainult meie kohtusüsteemi. Ma olen lugenud uuringut, et aastaks 2030 elab Tallinnas 70% Eesti elanikest. Kui me riigi tasandil aitame nendele protsessidele kaasa ja toome riigivõimu ka perifeeriast ära, siis see on oht riigi julgeolekule ja nii ei tohiks toimida aga see protsess, mida me siin praegu kuuleme, just sinnapoole ongi suunatud.

Aavik: Võib-olla meil selles osas toimus Tartus möödarääkimine. Igal juhul on meil vaja Riigi Kinnisvara AS-i hinnangut, kui palju võib maksma minna 260 inimese Tartu kohtumaja paigutamine. Mis puudutab Tartu kohtumaja ümberehitamist, siis oleks see mõistlik ümber ehitada sõltumata sellest, kas teised kohtumajad sinna kolivad või mitte. Kohtumajas on täna probleemid seoses sellega, et ei ole piisavalt valgust ja prokuratuur ja kohus on segamini. Ümberehitus tuleb igal juhul teha isegi, kui lõppotsus on see, et ühtegi töökohta sinna ei lisandu. Selleks, et me saaksime hinnangu kätte, siis arvestame hetkel maksimum töökohtade arvuga. See ei tähenda aga otsust, et see igal juhul sellisena ümber ehitatakse.

Reinsalu: Üks asi on ruumiline asi ja teine on see konkreetne Tartu juhtum. Küsimus oli Tartu poolt selles, kas üldse on võimalik pakkuda välja oma sisuline visioon? Mul on palve, et enne kui me lähme sisuotsusteni pakutaks välja erinevad võimalused ja neist tekiks kataloog. Hetkel oleme eelprojekteerimise faasis ja eskiisi pole mõtet enne teha, kui ei ole selge, mis on lõplik otsus. See lähtekoht oleks küll ja ma palun Marko Aavikul seda koordineerida, et erinevad arusaamad oleks laual ja need ei pea olema ruumitehniliselt tehtud vaid võivad olla üldisemad.

Teine küsimus oli see, et me ise ei aitaks kaasa jõukamasse kanti valgumisele. Sellel ma kirjutan kahe käega alla. See, mida analüüsida ka muudes valdkondades on see, milliseid funktsioone ka meie valitsemisalas on võimalik viia Tallinnast välja ennekõike fookusega Ida-Virumaale. Kui me kõneleme õigusemõistmisest ja kohtunike konkurssidest, siis ma ootan pingsalt, kuidas läheb ja õnnestub Ida-Virumaa kohtunike konkurss. Minu jaoks on suur murekoht see, et Ida-Virumaal on need kohad täitmata ja inimesed sõidavad sinna istungeid pidama. See olukord ei ole normaalne. Vajadusel me peame üle vaatama kohtute seaduses kohad, mis puudutavad hüvesid. Sotsiaalne vajadus õigusemõistmise kättesaadavuse tagamiseks on olemas ja mul on hea meel, et sellele avaldatakse toetust ning ka kohtunikud mõnab, et teatud piirkondades oleks mõistlik erisusi kehtestada.

Perling: Ma ei kuulnud, kas te analüüsitate ka seda, mis puudutab menetlusosaliste liikumist. Kannatanule ja tunnistajale, neile samadele lihtsatele inimestele peab olema tagatud, et neile liikumine

kohtusse hüvitatakse. Kui inimene peab hakkama ka prokuratuuri bussiga tulema, siis ta lõpuks ei tule lihtsalt, kuna tal pole selleks raha. Eluline näide ühest väiksest Eesti kohast, mis näitab, mis juhtub kui politsei läheb väiksest kohast ära. Kui eelmisel aastal oli seal üks arv laste vägivalla juhtumeid, siis pärast seda, kui politsei ja prokuratuur läksid ära keskusesse, seda kuriteo liiki enam praktiliselt selles kohas ei ole. Küsimus on see, kas seda kuriteoliiki seal enam päriselt ei ole või tegelikult lihtsalt ei teatata enam nendest juhtumitest. Võõrastele inimestele ei minda sellistest rasketest kuritegudest tihtipeale rääkima. Selliseid otsuseid tehes tuleb mõelda ka nende tavainimeste, kannatanude, tunnistajate ja kogukonna pildi peale.

Pilving: Mõlemasse teemasse tuleks ulatuslikumalt kaasata kohtunikkonda ja haldusdirektoreid. Praegused hirmud on tingitud sellest, et jääb mulje, et ministeerium tahab salaja oma plaanidega tegeleda. Kui osaleks kohtunikkonna esindajaid, siis oleks lõpptulemus parem ja ka protsess jätkaks parema mulje.

Pikamäe: Kui võtta aluseks need 3 võimalikku reformi plaani, mida ministeerium kirjeldas, siis need on kõige tõsisemad reformid peale täna kehtiva kohtute seaduse vastuvõtmist aastal 2002 ja seetõttu on nende põhjalik arutamine kindlasti õigustatud. Minu jaoks on esimene küsimus, mis on nende reformide eesmärk. Ma ootan, et need analüüsid reformi eesmärgi väga täpselt sõnastaksid, kuna ühtegi reformi ei võeta ette lihtsalt reformi enda pärast. Teiseks on siin erakordselt oluline kohtu esimeeste seisukoht. Kohtu esimehed on kõige pädevamad kaasa rääkima erinevate ümberkujundamiste osas. Me ei räägi siin abstraktsetest kohtumajadest, vaid konkreetsetest kohtumajadest, mis kuuluvad väga selgete kohtute tööpiirkondadesse. Ministeerium teeks targasti, kui ta analüüside koostamisel kaasaks võimalikult varajases staadiumis ka kohtu esimehed. Kui ma täna kuulasin Liivi Loide ja Kersti Kerstna-Vaksa sõnavõtte, siis on aru saada, et need asjad on nihkes. See ei ole normaalne, et kohtu esimehed saavad asjadest teada alles tagantjärele või vahendaja kaudu. Seetõttu pean ma ikkagi vältimatult vajalikuks kohtu esimeeste kaasamist nendes analüüsi gruppidesse. Täna meil plaane laual ei ole ja seetõttu me täna midagi otsustada ei saa ning arutelu oligi mõeldud eeskätt KHN-i kursi viimiseks asjade tegeliku seisuga. Detsembrikuisel KHN-i istungil võiksime kujundada seisukoha kompetentsikeskuse teema osas ja järgmise aastal alguses tuleb arutamisele kogu analüüs. Kuhugi siia vahepeale tuleb ära mahutada menetlusketi küsimus seoses sellega, kuidas asjad kohtusüsteemi sees liiguvad.

Reinsalu: See kolmas on minu jaoks tegelikult kõige suurema kaaluga ja ka kõige põhimõttelisem küsimus. Seda oleks võimalik juba järgmises KHN-is arutada. Lähtekoht on kehtiv põhiseadus ja seetõttu on võib-olla eksitav öelda, et mingis asjas võib teha formaalselt kaks kohtuastet. See ei ole mõeldav, kuna põhiseadus näeb ette kolmeastmelise kohtusüsteemi ja sellest tuleb lähtuda. Kuidas muuta ketti tõhusamaks, et oleks võimalik suurem ressurss panna keerukamatele asjadele, siis need ettepanekud on laual ja kui on kohtunike enda tööühmast selgus selles osas, siis tuleks seda arutada ka KHN-is.

Pikamäe: Olen nõus, kuna mulle tundub, et rohkem energiat kulub majade arutamise peale, kui menetluslike asjade sisulisele arutamisele. See puudutab ka otseselt Riigikohut, mille töökoormus on läinud juba üle igasuguse mõistliku piiri. Oleme varsti samas olukorras, mis Strasbourgi kohus, kus me ei suuda enam asjade hulgaga toime tulla ja seetõttu tuleks igal juhul menetluskett kriitiliselt üle vaadata.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

Lahkub Urmas Reinsalu.

15.37 saabub Karin Karpa.

3. Põhiõiguste paketi rakendamine – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Rasmus Karja ja Kristel Siitam-Nyiri

Pikamäe: Esimest korda arutasime seda teemat Kristel Siitam-Nyiri juuresolekul kevadisel KHN-i istungil. 1. septembrist jõustus ulatuslik muudatuste pakett kriminaalkohtumenetluses. Kus me oleme ja mis on need probleemid, mille osas KHN peaks seisukohta kujundama?

Siitam-Nyiri: Täna on põhiõiguste pakett olnud 30 päeva jõus – muudatused jõustusid 1. septembril. Peab tunnustama kõiki menetlusosalisi – prokuratuuri, kohtuid ja advokatuuri, kuna 1. september sai

kokkuvõttes ilma suuremate probleemideta üle elatud. 1. septembril oli koormus päris suur, kuid tundub, et kõik sujus kenasti. Täna, kus muudatused on ühe kuu jõus olnud, ei saa teha statistilist ülevaadet, mille pinnalt oleks võimalik teha kaugele ulatuvaid järeldusi. Ainus number, mille peale saab üsna kindel olla on see, et vahistatute arv on tänaseks päris oluliselt langenud. Kui võrdlesime augusti seisuga, et kas peale muudatuste jõustumist vahistatute arv kukkus, siis toona oli see vähenenud paarikümne isiku võrra, mis on üsna tavapärane kõikumine kuude lõikes. Kui võrrelda augustiga selle nädala esmaspäevast seisuga (s.o 26.09.16), siis kui augustikuus oli keskmiselt vahi all 660-670 isikut, siis esmaspäevase seisuga oli vahi all 608 isikut. Nende numbrite suhtes oli see langus juba üsna oluline ja võib eeldada, et sellel on oma seos seadusemuudatustega. Muust statistikast me täna ei saa veel rääkida, kuna kõik infosüsteemide muudatused siiski päris ilma tõrgeteta 1. septembril ei rakendunud. Kõikidele probleemidele ja nüanssidele ei osatud arenduste testimise käigus tähelepanu pöörata ja septembri jooksul oli infosüsteemides vaja veel palju tööd teha. Täna on Eestile ring peale tehtud ka koolitustega. Eelkõige osalesid koolitustel uurijad ja prokurörid, kuid igas ringkonnas osales ka hulk kohtunikke, eelkõige eeluurimiskohtunikke. Nii nagu on minister varasemalt lubanud, siis me jätkuvalt monitoorime seda põhiõiguste paketi rakendamist ja oleme palunud ministeeriumile kõikidest tekkinud probleemidest teada anda. Need probleemid võivad olla täiesti erinevad. Näiteks korralduslikud probleemid, kus me saame kaasa rääkida. Tööprotsessidesse me otseselt sekkuda ei saa, kuid saame läbi rääkida ja nõu anda. Kui tekib normi rakendamisel probleeme, mis praktikaga paika ei loks, siis tuleb kaaluda ja vaadata üle see, kas on vaja seadust muuta, kuid täna on selleks liiga vara, et mingeid põhjalikke järeldusi teha. Mõned rakenduslikud probleemid ja erinevad tõlgendused on siiski kerkinud ning sellepärast leidsime, et oleks asjakohane seda täna KHN-i istungil arutada. Tegemist oli oluliste muudatustega, mis puudutasid kahte menetlustoiminut – vahistamist ja läbiotsimist, kuid tegemist on väga ajakriitiliste toimingutega ehk neid tuleb väga kiiresti teha ja inimesed peavad olema valmis kiirelt reageerima. Mõningane segadus ja erinev tõlgendus on seega seaduse jõustumise algusperioodil iseenesest mõistetav ja igati loogiline ning küllap protsessid loksuvad aja jooksul paika. On mõned küsimused, kus me arvasime, et KHN-is on õige koht neid rääkida ja mis KHN-i pädevusse kuuluvad. Üks ports küsimusi olid töökorralduslikud ja tööjaotust puudutavad. Kuna meie oleme nendest küsimustest eelkõige kuulnud läbi prokuratuuri ja kohtute, siis ehk prokuratuur ja kohtud saavad neid ise põhjalikumalt kommenteerida.

Üles kerkinud küsimused on olnud näiteks sellised. Millisele kohtunikule läheb vahistamise pikendamise taotlus, kas vahistamise pikendamist vaatab läbi sama kohtunik, kes on otsustanud vahistamise või see liigub sellele kohtunikule, kes on lihtsalt valves? Meie seadust kirjutades arutasime seda, et enamasti see võib olla mõistlik, et see liiguks samale kohtunikule, kes asja juba tunneb ja kes vahistamise otsustas, kuna ta teab eelnevaid asjaolusid ja seda, miks ta sellise tähtaja määras. Siis olekski hea, et see sama kohtunik määraks uue istungi aja ja otsustaks järgmisel korral ka uue tähtaja. Praktikas on osutunud probleemiks see, et tööjaotuskavad on erinevates kohtutes koostatud väga erineval alusel. On kohtuid, kus see nii toimub ja on ka enne 1. septembrit nii toimunud ja on kohtuid, kus see on põhjutanud segadust, kuna need on ajakriitilised toimingud.

Praktiline küsimus on tekkinud seoses istungite planeerimisega, et kes seda täpselt teeb ja kes lahendab need praktilised küsimused. Samuti info liikumisega on olnud küsimusi, et kas info liigub kohtute ja prokuratuuri vahel sujuvalt või on takistusi.

Samuti tahaks omaltpoolt rõhutada seda, et kuna vahistamise istungeid ja pikendamise istungeid on kohtutes tihedalt, siis ei tohiks unustada saata neid määruseid kinnipidamisasutusele, kes peavad selle järgi tähtaegu järgima ja vastavalt seadusele tähtaja möödumisel isiku vabastama. Istungite planeerimise juures tuleks välja tuua ka nädalavahetusel istungite korraldamine, mida kindlasti saab prokuratuur täpsemalt kommenteerida. Laias laastus puudutab see töö korraldamist ja organiseerimist ja ma ise ei läheks siin täpsemaks ning prokuratuur ja kohtud saavad seda ise täpsemalt rääkida.

Teine blokk teemasid, mis kohtute seaduse alusel kuulub KHN-i pädevuse, on kohtute infosüsteemi juurdepääsu küsimus. Kui võrd 1. septembril jõustunud muudatuste rakendamine suurendab olulisel määral prokuröride töökoormust, siis üheks prokuröride töökoormuse vähendamise võimaluseks oleks see, et kaasata rohkem tehnilist personali ja võiks kaaluda seda, kas teatud toiminguid saaks teha rohkem läbi konsultantide ja referentide, kuid see eeldab teatud juhtudel ligipääsu ka kohtute infosüsteemile.

Karja: Soovin öelda seda, et viimases KHN-is sooviti ülevaadet sellest, kuidas põhiõiguste paketi raames kohtutes lisaraha kasutatakse. Olen seda memos detailselt lahti kirjutanud ja tooksin välja

mõnes olulised asjad. 2016. aastaks eraldatud lisaraha kolmeks kuuks tuleb kohtutele lähinädalatel alla ja kohtud saavad seda kohe kasutada. Me ei ole selle kasutamiseks seadnud piiranguid ega sihtotstarvet ja kohtud on selle raha kasutamises vabad. Selle rakendamise raames said kohtud juurde ka personalikvooti ehk siis kohtutel on võimalus palgata juurde rohkem inimesi, kui kohtud seda soovivad ja selleks on vajadus. 2017. aasta osas on püsirahastus tagatud kogu projekti raames ja siin on üks klausel, mille me oleme ka kohtutega kokku leppinud. Oleme raha kohtute vahel ära jaganud vastavalt eelnõus välja toodud koormuse tõusule, kuid oleme kohtutega kokku leppinud, et ministeerium teeb järeelhindamise, kui on olemas kvaliteetne statistika, ja siis hindame, kas töökoormus oli selline, nagu see oli eelnõus eeldatavalt ette nähtud ning kas raha jaotus oli õiglane kogu justiitsasutuste süsteemi sees, mis on seotud põhiõiguste paketiga. Vajadusel on võimalik see raha jaotus süsteemi siseselt ümber jagada. Raha on olemas, sihtotstarvet sellel ei ole ja kohtud saavad seda põhiõiguste paketi rakendamiseks kasutada.

Pikamäe: Kui me märtsikuisest KHN-is püüdsime seista selle eest, et selle eelnõu rakendamise kuludeks vajalikud summad ka Justiitsministeeriumile riigieelarvest ette nähtaks, siis tänaseks on see asi positiivse lahenduse leidnud. Ma ei saa jätta tegemata märkust, et selle eelnõu rakendamiskulusid prognoosis ministeerium ise ja seega ei saa siin viidata kohtutele selles suhtes, et kas prognoos peab paika või mitte. Milliseid koostöö probleeme kohtutega näeb Lavly Perling?

Perling: Pean tänama kohtuid ja advokatuuri, kuna seetõttu, et meil rakendussätet ei olnud, siis oli meil 1. septembril laual 90 vahialust, kelle me pidime kohtust n-ö läbi laskma. Kuna meil on laua taga ka poliitik, siis ma pean ütleva, et kõiki nende vahialuste suhtes pidas kohus õigeks vahi all olemise aega pikendada, mis andis ka prokuratuurile signaali, et kedagi ei ole põhjendamatult või ebaseaduslikult vahi all peetud.

Oleme advokatuuri esimehega kokku leppinud selles, et tekkivaid probleeme lahendame jooksvalt siis, kui need tekivad. Ka kohtutega on vajalik tekkivaid probleeme jooksvalt lahendada. Ma olen Marko Aavikule kirjutanud, et prokurör peab läbi helistama 20 advokaati selleks, et minna kohtusse. Siis saab prokurör pahandada kohtu käest, et miks ta ei suuda oma aega planeerida, kuid tegelikult ei ole prokurör süüdi, et ta peab nii palju advokaate läbi helistama selleks, et lõpuks kohtusse minna. Need on vaid näited, mitte etteheited kellelegi, kuid süsteem peab olema tagatud selliselt, et kui prokurör tahab minna kohtusse vahistama või ülekuulama, siis peab selleks olema olemas ka advokaat.

Vahistatute arv on vähenenud ja see on hea. Septembri kuritegevuse statistika küll näitas tõusu, kuid oletan, et see ei ole sellega seotud.

Palusin kohtu esimeestel mõelda sellele, et prokurörid on õelnud, et meil on kohtunikke teinekord vaja ka nädalavahetusel. Meelis Eerikuga oleme kokku leppinud kaks tähtsat asja ja kui need Harju Maakohus tööle lähevad, siis ma arvan, et ülejäänud piirkonnad saavad ka hakkama. Jagamissüsteem kohtunikele peaks olema automaatne ehk prokurör ei peaks helistama läbi kohtunikke ja paluma, et kohtunik asja endale võtaks. Samamoodi aja planeerimise teema. See on isegi hea, et ka prokurör ei tea, kes on see kohtunik, kelle juurde ta vahistamisega satub. Mina väidan, et prokurörile ei tohi oluline olla see, kes on see kohtunik, kes otsustab, kuid talle peab olema see aeg tagatud. Kohtunikud on laupäeviti keeldunud ühe vahistamise pärast välja tulemast. Mina olen oma prokuröridele õelnud, et kui on probleeme, siis helistage kohtumaja juhile ja kui tema ei vasta, siis kohtu esimehele ning kui ka tema ei vasta, siis nad helistaksid mulle tagasi ja mina võtan ühendust Priit Pikamäega, kuid ma ei ole kindel, kas see on kõige ratsionaalsem tee, kuidas lahendada probleeme. Minu palve on seega see, et kui prokurörid kohtunike poole pöörduvad, kuna neil on vaja mingeid toiminguid teha töö välisel ajal, siis neile ka see kohtunike poolt võimaldada.

Samamoodi oli tõusetunud küsimus näiteks kiirmenetlustest. Ühelt poolt öeldakse, et roolijoodikud on ühiskonnas probleem ja nendega seotud asjad tuleb kiiresti ära menetleda, kuid kui kohus ütleb, et nemad ei tule laupäeval välja siis on probleem, kuna nende 48 tundi kinnipidamist saab täis enne esmaspäeva. Need on näited, millele tuleb mõelda ja neile lahendused leida. Kohtuvõim peab olema meie arvates tagatud.

Andmebaasid nüüd vist juba toimivad ja nende kohta oskavad kohtud ise öelda, kas nad kõik toimingud said, mida nad palusid.

Järeldusi on vara teha, kuid pikendamiste analüüs näitab seda, et septembris oli neid Harju Maakohtus 10, kuna me tegime väga palju pikendamisi varem ära. Vaatan Harju Maakohtu näitajaid, kui kõige suurema kohtu näitajaid, kuna mulle tundub, et teised saavad hakkama. 25 pikendamist oleme planeerinud oktoobrisse ja novembris 30 pikendamist. Oleme vahistamist vähendanud, kuna teise astme kuriteo toimepanijad on olnud korduvad, kuid kõigi puhul me ei jõua vahistamist taotlema ja see on paratamatus. Selge on see, et raskete kuritegude toimepanijate suhtes lasub meil ikka kohustus nad vahistada.

Ka see sama probleem, et kas pikendamist peab otsustama sama kohtunik või teine kohtunik, et loodetavasti uuest aastast on see süsteem paigas ja läheb automaatselt.

Video teel istungite korraldamisega kohtus on probleem seoses sellega, et kes selle kohtus korraldama peab. Kohtus saab istungi korraldada ikkagi ainult kohus. Prokurör saab tagada ainult konvoeerimise. Kui keegi arvab teisiti, siis ma saan ka prokuratuuri selle info tagasi viia, et kuidas seda korraldada. Kui need probleemid saab lahendatud, siis ma usun, et me saame hakkama.

Vitsut: Mind pani vahistatute arvu vähendamine kõrvu kikitama. Sellest oli ka põgusalt juttu, kuid mis selle põhjus võib ikkagi olla, et neid on oluliselt vähemaks jäänud?

Perling: Ministeerium peab seda ilmselt analüüsima, et aru saada, mis see konkreetne põhjus on. Mina julgen oletada, et kui seadusandja soov oli kuue kuu pealt kahe peale, nelja kuu pealt kahe peale ja teise astme kuritegudel oli 4 kuud vahi all viibimist maksimum, siis selge soov on ikkagi ka see, et oleks vähem inimesi vahi all. Prokuratuur ei saa ise toimetada edasi nii, et võtame ikkagi iga hinna eest teise astme kurjategijad vahi alla. Nivoo on langenud ja selles ei ole midagi halba. Meie ootused on rohkem suunatud alternatiivide kasutamisele, et elektrooniline järelevalve oleks olemas ja töötaks ning meil oleks olemas alaealistele noortekodud. Üleminekuperioodil, kuni meil ei ole alternatiive ja valikus on kas vabadus või vahistamine, siis nad on pigem vabaduses.

Vitsut: Pööran sellele tähelepanu seetõttu, et mõned prominentsed advokaadid on osundanud, et see on üks mõjutusvahend. Kas meil on nüüd siis üks mõjutusvahend vähem?

Perling: Ma ei tea, kes on need prominentsed advokaadid. Ma ei ole kuulnud, et see on eraldi mõjutusvahend ja need on pigem 90ndate aastate alguse legendid.

Vallikivi: Ma ei oska seda konkreetset asja kommenteerida, kuna kahtlemata on see võimumäng ja psühhiaatrilise ekspertisiga küll mõjutatakse inimesi. Vahistatute arvu langemine on hea, kuna see näitab, et kogu põhiõiguste paketil oli mõte ja olgugi, et riigil on raske, siis on hea, et saime hakkama selle rakendamise ja advokatuuri poolt läks kõik väga sujuvalt.

Siitam-Nyiri: On tõsi, et me ei ole veel nende vahistamiste sisse vaadanud, kuna selleks on praegu veel liiga vara. Kuna Lavly Perling põgusalt mainis, et kuritegevuse arv on septembris tõusnud, siis võin võrdluseks tuua selle, et kui 2010. aastal oli meil vahi all umbes 1000 inimest, siis 2010. aastal oli registreeritud kuritegude arv 48 000 ja eelmise aasta registreeritud kuritegude arv oli 30 000. seega need näitajad ei ole omavahel nii seotud, et mida vähem inimesi vahistame, seda rohkem kuritegevus kohe kasvab, kuna kõik pätid on vabaduses. Siin on omad tegurid, mis seda mõjutavad ja päris otsest seost siin ei ole. Teine märkus on see, et eelnõu ainus eesmärk ei olnud vahistatute arvu vähendamine vaid vahi all viibimise aja lühendamine ehk see, et isik saaks kiiremini oma kohtuotsuse kätte.

Sepp: Mul on kurb kuulda, et see probleem ikka õhus on, et kohtunikke peab teinekord veenma selleks, et nad tuleksid prokurörile vastu. Seda küsimust oli omal ajal prokuratuuris töötades suhteliselt raske tõstatada, kuna prokurörina sa tegelikult ei taha seda lauale tuua. Ma tõesti loodan, et nüüd, kui kohtunike roll on eeluurimistoimingutes suurem ja edasilükkamatuid toiminguid on rohkem, muutub normaalsuseks see, et kui nädalavahetusel või õhtul on vaja mingit toimingut teha, siis ei pea prokurör võtma seda kui teenet temale ja selle nimel isiklikult pingutama. See jätab halva fooni ka toimingute enda ümber. Ma tõesti loodan, et see probleem laheneb.

Saarmets: Siin oli juttu, et vahistamised ja vahistamiste pikendamised on väga ajakriitilised. Kuidas see pikendamine nii ajakriitiline on? See, et pikendamise peaks otsustama sama kohtunik, kes isiku vahistamise otsustas, siis see ei peaks kindlasti nii olema. Selle peaks ära tegema see kohtunik, kes olemas on. See maht ei ole nii suur. Tundub kahtlane, et koguaeg on asi ühe kohtuniku käes. Vahistatu

jaoks on tähtis see, et erinevad inimesed on asja vaadanud ja otsustanud pikendamise ning ta ei saa öelda, et asi on olnud ainult ühe kohtuniku käes. Pikendamist on võimalik ka paar päeva varem otsustada ja see ei ole nii ajakriitiline asi.

Perling: Õiguslikke küsimusi siia lauda ei too, kuid selles vallas on vaja ära lahendada uus tekkinud probleem, et millal hakkab tähtaeg kehtima. Oleme proovinud viia kohtule materjale varem, et kui 10. oktoober saabub tähtaeg, siis me võime viia materjalid kohtusse ka 1., 2. või 3. oktoobril ja kohus vaatab materjalid läbi ja otsustab pikendamise. Kohus on nüüd öelnud, et nii enam ei saa ja nüüd on kord selline, et kui prokurör tuleb kohtusse 2. oktoobril, siis ta saab pikendada 2. või 3. oktoobrist, kuid mitte 11. oktoobrist, kui lõpeb esimene vahistamistähtaeg. See tähendab seda, et kuuajaline tähtaeg, mis meile on menetluseks ette nähtud, mille jooksul peavad jõudma ekspertiisid ja toimuma ülekuulamised, läheb veel lühemaks. Need on pigem probleemid, mis vajavad kohtutes kohapeal läbimõtlemit, mitte KHN-is arutamist. Ma saan aru, et see tähtaegade teema on ilmselt halduskohtu teema.

Pappel: Mulle tundusid need probleemid usumatud. Kui mina kunagi Tallinna Halduskohtus töötasin, siis olid kohtunikel valvegraafiku ja mingeid probleeme välismaalaste väljasaatmiskeskuses kinnipidamise pikendamiseks lubade andmisel ei tekkinud. See ei ole kindlasti mitte õige, et praegu on prokuratuuril see probleem tekkinud kindlate kohtunikega.

Sepp: See on läbi aegade nii olnud eeluurimiskohtunikega ja see ei ole selle eelnõu teema, kuid kindlasti on see probleem nüüd intensiivistunud.

Pappel: See on kindlasti kohute sisemise töökorralduse probleem.

Pilving: Kuidas meil kinnipidamisasjades on olnud, et kui vara võib tulla pikendamise taotlusega?

Siigur: Siin on praktika erinev. Tallinna Ringkonnakohtus on asunud viimasel ajal seisukohale, et kohus saab pikendada peale kuu möödumist eelmise pikendamise määrase tegemisest. Mina selle seisukohaga ei nõustu ja mina olen vaadanud seda alati nii, et kui taotlus on esitatud mõistliku aja jooksul, enne eelmise tähtaja lõppu, milleks on umbes 7 päeva, siis kui luba lõppes 7. septembril ja taotlus toodi 1. septembril, siis ma pikendasin luba 7. septembrist kaks kuud.

Pilving: Me ei saa seaduse tõlgendust siin anda ja kohtupraktikast tuleb püüda see tõlgendus kätte saada.

Siigur: Ma ei tea, kas mõni asi Riigikohtusse seoses tähtaegadega jõudnud on või ei ole. Eriti kui tähtajad on lühemad ja kui iga pikendamise juures läheb menetlusaeg nädala võrra lühemaks, siis see on probleem.

Pilving: Mis puudutab valvekohtunikku, siis ei jäta siin seadus mingit tõlgendamise ruumi – kohtu koosseis peab kujunema juhuslikkuse põhimõttel ehk tööjaotusplaani objektiivsetel alustel. Kas see on sama kohtunik või uus kohtunik peab kohtu üldkogu tööjaotusplaaniga otsustama. Ma juhiaksin tähelepanu sellele, et minu meelest on kõik Riigikohtu kolleegiumid kohtu koosseisu minetustesse väga rangelt suhtunud ja tauninud seal igasugust meelevaldsust. Siin peitub oht, et kui kohtu koosseis ei kujune vahistamisel korrektselt, siis võivad tulla ette tagasilöögid.

Saarmets: Tahtsin täpsustada, et meil on selline praktika, nagu Kristjan Siigur rääkis. Haldusasju ei saa laiendada vahistamisele, kuna see on omaette teema. Ega see, et materjalid tulevad mõned päevad varem ei tähenda, et sa pead need samal päeval ära lahendama. Asi tuleb sisse ja sa ise otsustad, millal sa selle ära teed eeldusel, et enne eelmise loa tähtaja lõppemist on see tehtud. Haldusasjades oleme vähemalt sellise seisukoha võtnud.

Loide: See on ilmselge, et maakohtu tööjaotusplaaniga ei ole küsimust, kes on see eeluurimiskohtunik, kes seda asja menetleb ja kas seda peale pikendamist menetleb sama kohtunik või teine kohtunik ei saa olla meelevaldne otsustus. Meil on enamuses kohtumajades kehtestatud asi nii, et justnimelt see sama kohtunik, kes teeb esimese toimingut, teeb ka kõik muud asjad selles ühes asjas, et välistada hiljem taandumisi, kuna eeluurimiskohtunik ei saa sama asja üldmenetluses asja menetleda ja tuleb välistada see, et lõpuks ei ole ühtegi kohtunikku, kes saaks seda asja menetleda. Meie oleme Tartu Maakohtus lähtunud sellisest loogikast.

See, et kohtunikud ei ole nädalavahetustel kättesaadavad ja ma ei tea, kas see näide on meie kohtu pinnalt aga minuni on jõudnud suvest ainult üks juhtum, kus meil oli probleem sellega, kuid see probleem oli ühe kohtuniku põhine. Prokurörid ei pea kindlasti isiklikku teenet paluma. Kohtunik on valvekohtunik ja ta peab välja tulema. Meie piirkonnas kehtib see tingimus, vähemalt nii oleme rääkinud läbi Kaire Hänilesega, et kui ei saa kohtuniku kätte, siis tuleb pöörduda kohtumaja juhi poole ja edasi kohtu esimehe poole. Siit tekib üks teine küsimus, mis mul tekkis ühel koolitusel. Täna räägitakse, et põhiõiguste paketi on kohtutele raha eraldatud ja me oleme saanud kehtestada korra, kus me oleme ette näinud, et me tasustame istungisekretäri, kes on valvevalmiduses ja ka seda, kui ta välja tuleb. Koolitus lõppes slaidiga selle kohta, kui suurel määral on prokuröridel valve eest õigus saada lisatasu. Ometigi eeldatakse, et ka kohtunikud on pidevalt valvevalmiduses, kuid mingit lisatasu kohtunikule teatavasti maksta ei saa. Ka see olukord tuleb ära lahendada. Ma ei arva, et prokurörid ei tohiks lisatasu saada, kuid peab käituma võrdselt ja lõpmatult kõik lisatööd ei mahu kohtuniku palga sisse. Võib ju tuua välja argumendina, et kohtunik reguleerib oma tööd ise ja võib võtta vabu päevi, kuid minul ei jäägi siis võimalust tööl käia, kui ma olen ka koguaeg valves.

Seoses kiirmenetluste teemaga olen mina üks neist esimeestest, kes ütleb, et kiirmenetluste ja väärtemenetluste pühade ajal istumine ei ole õigustatud. Kohtunik ei ole see, kes peab olema 24/7 valmis, et roolijoodik saaks tingimata 24 tunni jooksul vanglasse. Ka nendes asjades saab isiku kinni pidada ja asja saab menetleda hiljem. Kiirmenetluses ei saa hiljem menetleda aga kui isik jääb reedel vahele, siis ta istub oma 48 tundi ära ja tuleb kohtusse hiljem ja asja saab siis lahendada kokkuleppemenetluses. Kui me eeldame, et kohtunik peab käima nädalavahetusel ka istungeid pidamas, lisaks erakorralistele asjadele, mis on vahistamised, läbiotsimised ja jälitustoimingud, siis peab olema lahendatud ka see, kuidas kohtunikule valveaega tasustada.

Siigur: Halduskohtutes on valvekohtunikud alati olnud ja kõik teavad, kes need on. Kindlasti on oluline ka see, et partnerid ehk maakohtu puhul prokuratuur teaks, kuidas need valvekohtunikud kätte saada. Meil on valvetelefon, mis on igal nädalavahetusel selle istungisekretäri käes, kelle kohtunik on valves ja meie partnerid, kes on pikendamise asjades politseiprefektuurid, teavad seda ja sinna helistades saavad valvekohtuniku kätte. See on tehniline küsimus. Mis puudutab seda, et kas peaks olema sama kohtunik või erinev, siis Liivi Loide seisukoht on ka õige, et kui tekib olukord, kus kõik kohtunikud peavad ennast taandama, siis on ka jama.

Loide: Vahistamise pikendamine on teine asi ja see ei ole seotud kohtuniku valves olekuga nädalavahetusel.

Pikamäe: Põhiõiguste paketi rakendamine ei ole teema, mis puudutaks kitsalt kohtusüsteemi ja me oleme ka varasemalt arutanud KHN-is ka teemasid, mis puudutavad võrdselt prokuratuuri ja advokatuuri, kuna ülearu palju foorumeid, kus erinevate valdkondade esindajad kokku saaksid, ei ole. Seetõttu väärub põhiõiguste pakett kindlasti KHN-i tähelepanu. Vähemalt need hirmud, mis 1. septembri üleminekuga vahetult päevakorras olid, on tänaseks mööda läinud ja uus seadus on jõustunud nii nagu ette nähti. Hea meel on muidugi selle üle, et Vabariigi Valitsus peale mõningaid kõhklusid eelnõu seletuskirjas ettenähtud summad ka leidis.

Mind teeb tõsiselt murelikuks riigi peaprokuröri tähelepanek kohtute töökorralduse kohta. Nagu kinnitab Ameerika ajakirjandus, et tõde on see, mida kinnitab kaks erinevat allikat ja kuna meil need kaks allikat olemas on, siis mingi tõde peab selles jutus olema. See ei ole normaalne, et prokurör peab kohtuniku paluma, et tema asja arutataks. Selge on see, et prokuratuur saadab asja kohtusse ja kohus peab tagama selle asja menetlemise. Kuidas oleme jõudnud selleni, et prokurörid peavad kohtunikke paluma, et nad nende asju menetleksid? See on täiesti absurdne. Kui on tõesti nii, et esimese astme kohtud ei ole jõudnud teha piisavalt ettevalmistusi, et minna üle 1. septembrist jõustunud muudatustele, siis oleks seda viimane aeg teha. Mul on tõsine palve kohtu esimeestele selline tegevus kohtutes ära lõpetada ja tagada korrakohane õigusemõistmine ehk asjade lahendamine tööjaotusplaani järgi, et prokurör ei peaks endale kauplemise asja arutamiseks kohtuniku.

Olen Liivi Loidega nõus, et kui 1. septembrist on kohtunikele tulnud juurde olulisi ülesandeid, mis eeldavad kohtuniku valves olemist 24/7, siis tuleks ka kohtunike puhul näha ette täiendavat lisatasud. Ka kohtuniku puhul kehtib tööaja arvestamise põhimõte, mis töölepinguseaduses on sätestatud. Kohtute seaduses ei ole selle kohta täiendavat sätet. Ma palun, et Marko Aavik ja ministeerium mõtleks sellele ja korraldaks asja nii, et ka kohtunikud saaksid töötasu osas arvestatud seoses nende täiendavate

ülesannetega. Ma ei tea, et meil oleks plaanis täiendavate kohtunike kohtade loomist seoses põhiõiguste paketiga.

Aavik: Meil on kohtutega kokkulepe, et pool aastat peale põhiõiguste paketi rakendamist tuleb teha järelanalüüs selle kohta, kuidas on koormus kohtute vahel jagunenud ja kas see on põhjustanud sellise koormuse tõusu, et me peame kohtunikukohti juurde tekitama. 1. septembri seisuga olid meil kohad täitmisel ja meil ei ole mõtet tühje kohti juurde luua. Tegelikult me ei tea, kuidas koormus süsteemis on jaotunud ja kuhu on vaja kohti juurde tekitada ja kuhu mitte. Me ise oleme mõelnud, et tuleme selle teema juurde tagasi kuskil poole aasta. Peale seda, kui järelanalüüs on valminud. Kindlasti tegeleme sellega kas ja kuidas on võimalik kohtunikele valve kompenseerida. Kindlasti on selleks vaja muuta seadust.

Kiidjärv: Tsiviilasjade kohtuniku poolt lisaksin, et lastekaitseasutusest tulenevalt ja ka esialgses õiguskaitse tekivad samuti suurte pühade ajal probleemid ning ka laupäeviti käivad kohtunikud väljas psühhiaatrikliinikutes inimesi üle vaatamas ja arvamusi andmas. Seega peavad kõik esimese astme kohtunikud pühade ajal ja nädalavahetuseti väljas käima. Palun kaaluda sellega seoses ka tsiviilkohtunikele puhkepäevadel täidetud tööülesannete eest lisatasu maksmist.

Siitam-Nyiri: Tahtsin kohtute infosüsteemi teemale veel tähelepanu juhtida. Kas oleks mõistlik saada KHN-ist nõusolek, et algatataks kohtute infosüsteemi põhimääruse muutmine ja selle kohta eelnõu koostamine, et laiendataks ligipääsu prokuratuuri konsultantidele ja referentidele?

Perling: Me ei soovi ligipääsu kõikidele konsultantidele ja referentidele. Soovime ligipääsu kindlatele konsultantidele ja referentidele. Teine variant on lahendada see asi nii, et kohus ise kontrollib karistusregistrist kõik üle. Praegu on kohtud öelnud, et prokuröri ülesanne on kontrollida kõik asjad üle, millega kohtu ette minnakse ja me oleme seda teinud. Et see oleks võimalik kellelgi anda, siis äkki saab anda õiguse konsultantidele ja siis ei peaks seda tegema kohus ega prokurör ise. Me ei taha ligipääsu kõigile, vaid konkreetsele isikule, kelle puhul me põhjendame ära, kes ta on ja mis tööd ta teeb ja miks talle seda ligipääsu on vaja.

Loide: Üks palve on prokuratuurile, et kui tekib probleeme, siis palun öelge juhtivprokuröridele, et kindlasti igakord anda sellest teada. Täna jäi siin kõluma, et kohtunikud massiliselt keelduvad nädalavahetusel tööst ja kui see tegelikult nii on, siis on seda äärmiselt kurb siin selles kohas kuulda.

Pappel: Palun ka halduskohtunikele puhkepäevadel täidetud tööülesannete eest täiendavat tasu maksta

Otsus: KHN avaldab arvamust põhiõiguste paketi rakendamisjärgsete probleemide osas. Justiitsministeerium analüüsib, kuidas puhkepäevadel täidetud tööülesannete eest maksta kohtunikele täiendavat tasu. Justiitsministeerium valmistab ette eelnõu projekti prokuratuuri konsultantidele ja referentidele KIS kasutajaõiguste andmiseks.

16.23 lahkub Kristel Siitam-Nyiri.

4. Kohtu materiaalne vastutus ja sellest tuleneva kahju hüvitamise põhimõtted – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Rasmus Karja

Pikamäe: Arutasime seda teemat esimest korda juunikuisel KHN-i istungil ja selle teema tõi KHN-i ette Meelis Eerik ühe konkreetse Euroopa Inimõiguste Kohtu kaasuse pinnalt, mis tõi kaasa Harju Maakohtu eelarve kärpimise keset eelarveaastat. KHN tões võrdlemisi üksmeelselt, et nii need asjad olla ei tohiks ja ministeeriumil paluti küsimus läbi mõelda ning selle tulemusena on koostatud projekt, mille osas KHN-i seisukohta täna oodatakse.

Karja: Põhimõtete kohaselt kahju kuulub kohtu poolt hüvitamisele ja eelarvet vähendatakse üksnes siis, kui on tuvastatud põhjuslik seos kohtu juhtimisveaga. See on põhiline printsiip, millest kahju hüvitamise põhimõtete puhul lähtuda. Põhimõtted ei kehti olukordades, kus kaebus on lahendatud Euroopa Inimõiguste Kohtus, kus on ette nähtud eriprotsess kahju hüvitamise rahade leidmiseks, või juhul kui Eesti Vabariik on isikuga selle protsessi käigus kokku leppinud. Need põhimõtted kehtivad üksnes siis, kui riigivastutuse seaduse alusel eelkõige tsiviil- ja halduskohtumenetluses on kodanik esitanud Justiitsministeeriumile kaebuse. Esimese bloki põhimõtte on see, et igakord kaasame kohtu selle

konkreetses kaebuses lahendamise ja ootame kohtu poolt aktiivset koostööd, et nii õiguslikult kui faktiliselt need taotlused lahendada. Isikule vastab ja kahju hüvitamise otsustab Justiitsministeerium. Teise bloki põhimõtte on see, et eelkõige juhul, kui on tuvastatud põhjuslik seos juhtimisvea ja kahju vahel ning on tuvastatud konkreetne kohtuasutus, kes on selle kahju tekitanud, siis kahju hüvitatakse selle konkreetse kohtu eelarvest. Kui kahju ulatus ei ole selge või see jaguneb mitme kohtu vahel või eelarve vähendamine seaks kohtu õigusemõistmise korraldamise probleemi ette, siis on võimalik, et me leiame muid lahendusi. Kolmanda bloki juhtmõtte on see, et Justiitsministeeriumi ja konkreetse kohtu vahelised eriarvamused saaksid lahendatud KHN-is, kuhu me oleme nõus vaidluste korral materjalid esitama ning saaksime otsustada, kas kahju tuleb hüvitada kohtu eelarvest või leiame muid lahendusi.

Pikamäe: Kõigepealt esitame ettekandjale küsimused ja siis avaldame põhimõtete suhtes arvamust.

Saarmets: Kuidas hüvitatakse Euroopa Inimõiguste Kohtus välja mõistetud kahju hüvitised?

Karja: Selleks on Välisministeeriumis eraldi protsess, et alati taotletakse see hüvitis Vabariigi Valitsuse reservist. See on sellisel juhul, kui Euroopa Inimõiguste Kohus on oma lahendis mingi konkreetse summa välja mõistnud.

Saarmets: Kas see teema ei alanud just seoses Euroopa Inimõiguste Kohtu lahendiga?

Karja: Tegelikult on need kaks erinevat teemat. Ühel juhul isik pöördub Euroopa Inimõiguste Kohtusse ja saab sealt lahendi ja teisel juhul on riigivastutuse seadus näinud ette erikorra, mille kohaselt võib isik pöörduda taotlusega Justiitsministeeriumi poole ja ministeerium peab selle lahendama ning vajadusel kahju hüvitama.

Kangur-Gontšarov: Harju Maakohtu puhul ähvardati pöörduda Euroopa Inimõiguste Kohtusse aga, et saada kohtuväline kokkulepe, siis esitati taotlus Justiitsministeeriumile. Selle projekti raames tooksin mina välja selle, et mingisugust mõistlikku kokkulepet õigusrahu huvides saada on välistatud.

Pärsimägi: Kas viga on üks ja sama, kuid kaebe teed on erinevad ning erinevatest allikatest tulevad ka kahju hüvitamise summad?

Rasmus: Jah.

Kõve: Tänapäevase riigivastutuse seadus paneb bloki ette igasugustele kahju hüvitamise nõuetele ja ainus hüvitamise alus on kohtuniku kuritegu, kui ma seda õigesti mäletan. Enne kui ei ole uut riigivastutuse seadust, mille projekt kunagi ka Riigikogus oli, siis kas on mõtet sellist asja üldse kokku leppida. Kui Euroopa Inimõiguste Kohtu asjad siia alla ei lähe, siis kellele me neid põhimõtteid siin kehtestame. Süüteomenetluses kahju hüvitamise kohta on eraldi seadus.

Karja: Tegemist on otsusest tuleneva kahju hüvitamisega. Need kaebused on seotud sellega, et isik ei kaeba sellepeale, mis oli kohtumenetluse tulem vaid sellepeale, kui näiteks menetlus kestis liiga pikalt ja sellega seoses tekkis isikul kahju. Selle jaoks on riigivastutuse seaduses erisäte. Või näiteks praktiline näide, kus käsikirjaline testament kaob toimikust ja seega pole tegemist õigusemõistmisest tuleneva kahjuga vaid kohtust kui organisatsioonist tuleneva kahjuga.

Kõve: Kus on seaduses see piir õigusemõistmisest tuleneva kahjuga?

Pappel: Mis selle aluseks on? Riigivastutuse seaduse § 15?

Karja: Ma ei oska seda peast öelda.

Pikamäe: Jah, riigivastutuse seaduse § 15.

Pappel: Mis lõige siit?

Karja: Kahjuks ei oska öelda. See ei olnud siiski riigivastutuse seaduse § 15.

Kõve: Kas kohtu esimees peaks võtma ise vastutuse siin? Või KHN ütleb, et esimees on midagi valesti teinud? Kas see liiga ähmane ei ole? Mis see kohtu juhtimise viga on?

Karja: Siin on mõeldud kohut kui organisatsiooni. Näiteks juhtum, kus kohtus ei ole välja töötatud konkreetset tööprotsessi või tagatise selleks, et kohtutoimikust ei läheks dokumente kaduma, siis see on kohtu juhtimise viga. Kui kohus pole selliseid protsesse välja töötanud, siis sellisel juhul vastutab kohus kui organisatsioon.

Pärsimägi: Aga kui kohtu poolt on protsessid välja töötatud?

Karja: Siis peabki olema seos kohtu tekitatud juhtimisveaga.

Sepp: Aga see mõistliku menetlusaja näide, et kuidas seda hinnatakse?

Karja: Kahju hüvitamise juhtumid on tulnud sellest, et meil olid vanad asjad, 15-17 aastat vanad asjad, mis olid kohtus jäänud lihtsalt kappi seisma. Need seisid seal niikaua kui kohtunik läks pensionile ja need asjad anti uuele kohtunikule ja nende asjade lahendamine venis. Praeguseks on kohtutes välja töötatud süsteemid, kus on vanade asjade kohta aruandlus ja neid jälgitakse, et ükski asi ei jääks niisama seisma.

Aavik: See tundub võib-olla natukene segane, kuid on tegelikult väga lihtne. Kohtu eelarvest võivad kuuluda hüvitamisele need asjad, mille kohta on otsustatud, et raha hüvitise maksmiseks tuleb leida Justiitsministeeriumil endal. Need asjad on otsustatud selle järgi, milline on organisatoorne vastutus ja mida oleks organisatsioon saanud ära hoida. Kohtusüsteem on eriline selles suhtes, et vigu juhtub iga päev ja selleks ongi meil kolmeastmeline kohtusüsteem. Selleks, et organisatsioon õpiks ja hoiaks need juhtumid ära, kus ei ole tegemist õigusemõistmisest tuleneva kahjuga, on väga selgelt joonistunud välja juhtumid, kus oleks saanud normaalsete juhtimismeetoditega kahju ära hoida. Nendeks on väga selged juhtumid, kus menetlus on kapis seisnud 10 ja rohkem aastat, mille tulemusena mõistetakse Eesti riigilt välja kahjuhüvitis. Loomulikult oleks selle kahju saanud ära hoida kohtunik, kuid selle kahju oleks kindlasti pidanud ära hoidma organisatoorsed meetmed, mida kohtu esimees peab rakendama. Summad on üldiselt väikesed – paar tuhat eurot. Organisatoorse vastutuse jaoks tuleb kuskilt see raha leida – kas kohtute reservist või kohtu eelarvest. kuna need summad on nii väikesed ja eesmärk on, et organisatsioon tunnetaks seda vastutust, mida saab juhtimismeetoditega ära hoida, siis oleks õige reservi vastust jagada organisatsiooniga. Eesmärk ei ole seda kuidagi keeruliseks ajada ja neid juhtumeid on keskmiselt paari aasta tagant üks.

Kangur-Gontšarov: Kas kohtute eelarves on ette nähtud võimaliku kahju hüvitamise raha? Kas see on karistuslik meede?

Aavik: Riigieelarvest ei ole eraldatud selleks eraldi raha. Eeldatakse, et organisatsioonid toimivad nii, et selliseid kahjusid ei teki.

Pärsimägi: Juhtumid, mida keegi juhtimisveaks loeb võiksite kohtu esimeestele välja öelda ja nad teeksid oma korralduslikud toimingud ära. Kui seejärel mingi asi jääb kappi seisma, siis juhtimisviga ei olnud ja siis hüvitatakse see kusagilt mujalt. Kas ma sain õigesti aru? Kui kord on olemas, kas siis saab ikka olla juhtimisviga?

Aavik: Kui me kõike teaksime, mida organisatsioonil on vaja ette võtta, siis juhte polekski vaja.

Karja: Küsimus on ka selles, et koguaeg tulevad uued valdkonnad. Kõik asjad, millega meie tegeleme on tagantjärele asjad ja me ei tea neid uusi asju ette. Alati on kohtutele need taotlused saadetud, on selgitatud, milles on olnud probleemid ja miks on kahju tekkinud.

Palmiste: Millise punkti alla meie juhtum läks? Juhtum oli enne minu esimehe ametiaega, kuid trahvi saime minu ametiajal. Seal ei läinud testament kaduma ja ei olnud asi 10 aastat kapis. Kohtunik menetles asja ja siis pandi kohtunik vangi. Mida oleks mina esimehena pidanud sellises olukorras tegema?

Karja: Hetkel lepime kokku põhimõtted. Siis kui Viru Maakohtu juhtum oli ei eksisteerinud mingeid põhimõtteid ja see oli esmane selline kaasus, kus me pidime sellise kahju hüvitama. Tookord tõesti isik tuli läbi halduskohtumenetluse ehk halduskohus mõistis välja hüvitise ja ütles, et see tuleb kandja proportsionaalselt prokuratuuril ja kohtul.

Pikamäe: Minu meelest on see kummaline dokument, mis täna meie ette on toodud. Kui arutasime seda asja juunis, siis oli küsimus selgelt Euroopa Inimõiguste Kohtu lahendist tulenevas Eesti riigi kohustuses maksta hüvitis kellelegi, kelle suhtes Eesti on õiguseid rikkunud. Nüüd seisab meie ees dokument, kus seisab must valgel, et see ei laiene sellistele asjadele. Sellisel juhul tekib mul küsimus, et millist kaasust me üldse siin arutame. Parandage, kui ma eksin aga mulle tundub, et kui küsimus on kohtusüsteemilt riigi kaudu mingi hüvitise välja mõistmises, siis see toimub kahju hüvitamise reeglite järgi. Ma ei kujuta ette, mis see teine viis võiks olla. See ei saa käia nii, et keegi astub uksest sisse ja nõuab, et kohtusüsteem võiks talle midagi kompensatsiooniks maksta. Seda, millal saab nõuda midagi riigilt, sealhulgas kohtusüsteemilt, on reguleeritud riigivastutuse seaduses. Me ei saa teha hea tava korraga aluseid kahju hüvitamiseks, mis on seadusandja pädevuses. Seetõttu tekib mul siinkohal küsimus, et mida siin tahetakse reguleerida ja milleks seda asja vaja on. Siin on kaks varianti, kuidas tuvastatakse kohtu süü ja Euroopa Inimõiguste Kohtu lahend ning rohkem neid olla ei saa. See, et siin räägitakse mingitest kapis olevatest asjadest tundub mulle, et ka need on vaadeldavad mingisuguse õigusemõistmise osisena sealhulgas see, kui toimikust läheb midagi kaduma. Omaette küsimus on see, kas kehtiv seadus lubab nende eest hüvitist taotleda. Minu mälu järgi ei luba. Võime arutleda selle üle, et riigivastutuse seaduse § 15 on liiga kitsendav, kuid kui selles valdkonnas on soov midagi muuta, siis tuleb alustada seaduse muutmisega. Küsimus, mida me peaksime lahendama on see, et kui Euroopa Inimõiguste Kohtust tuleb Eestit süüdimõistev lahend ja see puudutab kohtuasja menetlemist kohtusüsteemis, siis see kahju, mida Eesti riik peab kannatanule maksma, tuleb kohtute reservist juhul kui seda ei eraldata Vabariigi Valitsuse reservist. Kui ministeeriumil on soov, et see kajastuks iga kohtu eelarves, siis tuleks need summad sinna planeerida, kuid sellel ei ole väga mõtet, kuna neid juhtumeid on aastas vähe ja neid võiks planeerida ühiselt kohtute reservist. Kas ma saan millestki valesti aru?

Aavik: Ma arvan, et sa saad õigesti aru sellest, millised kahju nõuded saavad üldse kohtutele tulla – need saavad olla tuvastatud kas siseriikliku otsusega või Euroopa Inimõiguste Kohtu otsusega. Niisama ei saa kahju hüvitamise nõudeid tekkida ja selles osas on see dokument eksitav ja ebatäpne. Kui Euroopa Inimõiguste Kohus mõistab välja kahjuhüvitise, siis need kõik on tekkinud tänu kohtujuhtimise veale, väljaarvatud mõned erandid. Need kahjuhüvitised me peame ise maksma kinni, kuna see on ebatäpne, et Välisministeerium need hüvitab. Need nõuded tulevad otse Justiitsministeeriumile ja nende hüvitamiseks ei ole planeeritud Justiitsministeeriumi eelarvesse või kohtute eelarve reservi mingisugust puhvrit. Võime planeerida kohtute eelarvesse ka mingeid summasid selle jaoks, kuna järgmise aasta eelarvemenetlus on meil käes.

Pikamäe: Tulebki keskselt planeerida, kuna seda on hetkel näha, et senikaua, kui me oleme Euroopa Inimõiguste ja põhivabaduste konventsiooni liige, siis on alati võimalik, et sealt võib tulla Eesti suhtes hukkamõistev otsus. Järelikult peavad olema meil vahendid, et neid süüdimõistvaid otsuseid hüvitada. Lõppastmes moodustuvad ka kohtute eelarved riigieelarvest eraldatud summade arvelt ja kohtutel ei ole mingit oma sissetulekut. Kas me võime selle nii otsustada? Lükame dokumendi tagasi ja ministeerium planeerib kohtute reservis vastava rea selliste kulutuste katmiseks.

Pappel: Täpsustaksin siiski, et mis põhjusel olid selles projektis välistatud just sellised kohtuasjad?

Pikamäe: Ilmselt mingi segaduse ajendil.

Kangur-Gontšarov: Harju Maakohus ei ole saanud seda raha tagasi, mis eelmises KHN-is otsustati. Kas seda on võimalik kohtu eelarvesse tagasi maksta?

Aavik: Ma ei oska seda hetkel öelda. Räägin selle läbi Harju Maakohtu esimehega.

Kerstna-Vaks: Kas selle võrra vähendatakse kõigi kohtute eelarvet, et seda reservi planeerida?

Aavik: Kuskilt tuleb see raha võtta ja ma ei oska hetkel öelda kust.

Loide: Eelmise aasta KHN-is rääkisime eelarve strateegiatest ja järjest suurenevatest kohtukuludest, mida varasemalt maksti kohtute reservist. Ma ei tea millest see reserv oli kujunenud, kuid ilmselt ei olnud see kohtunike palgaraha kokkuhoid. Sellel aastal on pidevalt suurenev kohtukulude raha lükatud kohtute muude vajaduste arvelt kohtute enda kanda. Me oleme olukorras, kus kohtu kulud suurenevad ja tookord oli ettepanek, et see võiks tulla kuskilt otse eraldisena ja ei sõltuks otse kohtust. Nüüd on olukord

selline, et nende kolmandate isikute kulutuste tõttu jätame me oma muud asjad soetamata. Kui nüüd veel vähene eelarve selle puhvri loomise võrra, siis mina olen veidi murelik. Ma saan aru, et kuskilt peab selle raha leidma, kuid kui kõik läheb sujuvalt olemasoleva eelarve sisse, mis nagoonii väheneb, siis on varsti olukord, kus me ei saa enam kohut mõista, kui kohus hakkab kohtukulude eest võlgu jääma.

Pikamäe: See, millest sa praegu räägid on iseenesest eelarve planeerimise probleem. Kui valitsus on otsustanud, et Euroopa Inimõiguste Kohtu hüvitised tuleb välja maksta selle ministeeriumi haldusalas, kus see probleem on tekkinud, siis on selleks kohaks loogiliselt võttes esimese ja teise astme kohtute eelarve, kui tervik, mis ühe eelarveaasta planeerimise lõikes eraldatakse.

Loide: Ma saan aru, et kogu aeg on olnud ka mingi reserv. Ja reservist aeg-ajalt meile jagatakse mingeid rahasid mingite asjade katteks.

Pikamäe: Ja sellest reservist mingi osa tulebki ette näha Euroopa Inimõiguste Kohtu lahendites ette nähtud kahju hüvitamiseks.

Loide: Seda ma tahtsingi, et see siin kõlaks, et meile ei öeldaks, et ise leppisite KHN-is kokku ja nüüd võtamegi teilt raha selle võra vähemaks.

Otsus: KHN avaldab arvamust uute kahju hüvitamise põhimõtete suhtes. KHN lükkab põhimõtteid sisaldava dokumendi tagasi. Justiitsministeerium planeerib kohtute eelarves summa kahjuhüvitisteks väljamakstavate kulude katmiseks.

5. KIS-i auditi tutvustus – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Karin Karpa

Karpa: Kohtute infosüsteemi (edaspidi KIS) arenduse audit on üks osa laiemast auditist, mille käigus me hindame erinevate Justiitsministeeriumi ja tema valitsemisala infosüsteemide arenduse eesmärgipärasust. Hinnatakse viite projekti, millest üks on KIS ja teised on äriregistri menetlustarkvara, karistusregister, dokumendihaldussüsteem ja kinnistamisavalalduse esitamise portaal. Kuna kõik meie projekti arenduste eesmärgid on paljuski seotud kasutajate rahulolu suurendamisega ja töö efektiivistamisega, siis üks suur andmeallikas kogu selles auditis oli meie jaoks ka kasutajate seas küsitluse läbiviimine ja küsitluse vastused ning nendele on siin auditi kokkuvõttes paljuski ka viidatud. Refereerides olulisemaid tulemusi toon välja olulisemad aspektid lähtudes sellest, mis olid KIS arenduse eesmärgid.

Kõik varasema KIS funktsionaalsused peavad olema säilinud. Kõik varasemad funktsionaalsused on säilinud ja on lisandunud uusi funktsioone. Probleemiks oli see, et osad funktsioonid oli, võrreldes varasemaga, lahendatud teistmoodi, mis nõudis inimestelt ümberharjumist.

Üheks sooviks oli see, et tööprotsessid läheksid kiiremaks. Üldjuhul ei osanud kasutajad seda ise hinnata, kas need protsessid, mida nad tegid varasemalt ja need samad protsessid, mida nad teevad nüüd uues süsteemis, on läinud nende jaoks kiiremaks või mitte. Üldiselt täheldati töökoormuse kasvu. Samas tunnistati ka seda, et kuna süsteemi tuleb sisestada rohkem andmeid, siis võtab see ka rohkem aega ja see on kindlasti töökoormust suurendanud.

Sooviks oli liidestada KIS erinevate teiste riiklike andmekogudega. Praeguseks on süsteem liidestatud e-toimiku, rahvastikuregistri, kinnistusraamatu ja äriregistriga, kuid tihtipeale on see liidestus ühepoolne, mis tähendab seda, et KIS-ist saab teha küll päringuid teistesse registritesse, kuid KIS-ist andmed teistesse registritesse ei liigu. Arenduse käigus loobuti mõningate esialgselt planeeritud liideste väljaarendamisest, kuna aeg ja raha surusid peale ja millestki tuli loobuda ning liidestused oli üks nendest.

Sooviti KIS-iga luua kohtunikku ja kohtu ametnikkonda õigusemõistmisel toetav töövahend. Kasutajad leidsid küsitluse tulemusel, et tegemist on neid põhitöös toetava töövahendiga. Eelkõige arvasid nii kantselei töötajad ja kohtuistung sekretärid, kes on ka suuremad selle süsteemi kasutajad.

KIS-i projektijuhid ja Registrate- ja Infosüsteemide Keskuse esindajad kinnitasid erinevate automaatkontrollide olemasolu infosüsteemis. Registrate- ja Infosüsteemide Keskuse esindajad märkisid ka, et automaatkontrolle võiks rohkem olla ning olemasolevaid saaks parandada. Näiteks süsteem ei laseks lisada valet faili. Samas pea pooled (47%) kasutajad ei osanud küsitlusele vastates öelda, kas

süsteem sisaldab piisavalt automaatkontrolle, mis võimaldavad kasutajatel vigu vältida. 40% vastanutest leidis, et KIS sisaldab piisavalt automaatkontrolle, mis aitavad vältida kasutajate poolseid vigu. Automaatkontrollide olemasolu ja kasulikkust tunnistasid eelkõige kohtuistungi sekretärid ja kantselei teenistujad. Samas on võimalusi nende edasiseks arendamiseks.

Küsisime ka üldise rahulolu kohta ja kasutajate rahulolu 5-palli skaalal oli keskmiselt 3.19, mis on üllatavalt positiivne tulemus arvestades seda, et mingi hetk oldi selle infosüsteemi suhtes väga kriitilised. Eelkõige anti hinnanguid „3“ ja „4“. Kõige positiivsemalt hindasid süsteemi kantselei teenistujad ja kõige negatiivsemalt kohtunikud. Kui asutuste lõikes võtta, siis kõige positiivsemad olid süsteemi suhtes Pärnu Maakohtu teenistujad ja kõige negatiivsemad Riigikohtu omad.

Kokkuvõttes saab öelda seda, et infosüsteem on olemas ja see on kasutusel ning eesmärgid on mingis mõttes saavutatud, kuid kindlasti on seal palju arenguvõimalusi. Soovitud mõju on saavutatud hetkel osaliselt.

Pärsimägi: Kas automaatkontroll puudutab ka menetludokumentide sisulisi puuduseid?

Karpa: Ei, ainult tehnilisi puuduseid. Näiteks seda, kui mingi linnukene on kuskilt puudu või fail on üles laadimata.

Pärsimägi: Kui ma täidan blanketi maksekäsu kiirmenetluses või hagiavalduse ja linnuke on puudu, siis kas automaatkontroll blokeerib ära selle avalduse esitamise?

Karpa: Seal oligi küsimus selles, et kui palju neid automaatkontrolle on. Oli ka info selle kohta, et automaatkontrollid ei anna inimesele piisavalt teavet selle kohta, milles viga on, et inimene saaks selle parandada. Inimesele tuleb veateade aga ta ei saa aru, mida ta valesti tegi. Teisel juhul oli probleemiks see, et automaatkontrolli alati ei ole ja vead lähevad süsteemist läbi. Ma ei oska öelda, kas selles sinu toodud näites oli selline asi või mitte.

Saarmets: Kas see on kokkuvõte, mis meile edastati? Vaatasin, et soovitused olid pigem tehnilist laadi. Kas vaatasite ka seda, mis on KIS-i edasiarenduse plaanid ja kas ka seal on mingid soovitused, mida tuleks edasi arendada aga mis täna veel kavas ei ole?

Karpa: Süsteem peaks olema kiirem, kasutaja mugavust tuleks suurendada ja liideseid tuleks edasi arendada. Need asjad jooksid ka auditist läbi. Soovitusi otseselt ei teinud, kuna justiitshalduspoliitika osakonnale on need asjad teada ja on näha, et nad tegelevad nende asjadega.

Saarmets: Pidasin silmas seda, et mitmes kohas tuli välja see, et kasutajad on heitnud ette ja kohtunike kriitilisus tuleneb ka paljustki sellest, et tänase KIS-i otsinguvõimalused on piiratud, kuna puuduvad annotatsioonid ja märksõnad. See ei ole selline töövahend, mida saaks käsitleda õigusemõistmist toetavana, kuna ma leian sealt üles küll dokumendid ja ma kasutan neid loomulikult, kuid otsingu seisukohast on see infosüsteem ikkagi kehva.

Karpa: Küsitluse kokkuvõtte, mis oli pikem ja mahukam, oleme edastanud nii justiitshalduspoliitika osakonnale kui Registrate ja Infosüsteemide Keskusele.

Karja: Tahan öelda annotatsioonide kohta, et need ei teki iseenesest. Neid peab nii kohus kui kohtunik ise tekitama. Riigikohtus, kus neid hetkel tekitatakse, tegeleb sellega terve osakond. Selleks, et esimese ja teise astme kohtulahenditele annotatsioonid tekiks peab keegi hakkama neid süsteemi sisestama ja metodikat välja töötama. Oleme seda projekti edasi lükanud, kuna KIS on toonud juurde tohutult sisestamiskohustusi.

Vallikivi: Advokatuur ja advokaadid kasutavad KIS-ist ainult väikest osa, kuid KIS on tegelikult väga oluline infokogum ja advokatuuril on ettepanek, et selle arenduses peetaks silmas ka seda, et lahendid oleksid masinloetavad ning nad oleksid maksimaalselt kättesaadavad ka arendajatele. Annotatsioonide tasemel hakkab lähitulevikus neid otsingutulemusi parandama masin. Advokatuur korraldab koos Tartu Ülikooliga konkursi „Õigusrobotika“ ja me loodame, et tulevad arendajad, kes pakuvad uusi ideid selle jaoks, et muuhulgas hästi ära kasutada ka kohtulahendite andmebaas.

Pikamäe: Kas siseauditi osakonna tööplaanis on veel mingeid auditeid seoses KIS-iga?

Karja: Hetkel ei ole. Järgmise aasta tööplaani koostamine seisab ees ja selle raames saame vaadata, kas on vaja järelauditeid seoses infosüsteemide teemadega või mitte. Kui KHN-i poolt on mingisuguseid ettepanekuid, siis neid võib kindlasti teha.

Pikamäe: See oli esimene kord kui KIS-i auditeerisite?

Karja: Jah.

Pikamäe: Täname ülevaate ja auditi eest.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

6. Ülevaade KHN-i otsuste tabelis kajastuvatest poolleiolevatest teemadest – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Rasmus Karja; Riigikohus, Liis Lindström

Karja: Meetmed Viru Maakohtu konkursside õnnestumiseks. Oleme ministeeriumis kokku leppinud, et 2018. aasta riigieelarve seaduse lisataotluste vooru ehk RES-i soovime esitada lisataotluse selleks, et sisse viia palga koefitsient kohtunikele ja kohtuametnikele, kes töötavad Ida-Virumaal. Töö käib ja loodan, et loodan, et aasta lõpus saame KHN-ile anda juba täpsema ülevaate.

Seoses halduskohtumenetluse seadustiku revisjoniga olen palju lubadusi edasi andnud. Viimase infona on mul edasi anda see, et eelnõu tekst on viimistletud ja valmis ning töörühm on viimase eelnõu teksti heaks kiitnud. Eelnõu tekstis rohkem muudatusi ei tehta. Koostamisel on seletuskiri ja mõjude osa, mis eelnõu tekstiga alati kaasas käib ning mulle lubati, et eelnõu saab Vabariigi Valitsus novembris.

Oleme koostöös kriminaalpoliitika osakonnaga asunud tegelema vanade sabadega ehk Liivi Loide poolt välja toodud probleemiga asjadest, kus isikud on tagaotsitavad või kadunud ning asjade täitmine ei aegu. Teise probleemina tegeleme väärtemenetlusega seoses probleemiga, millele Meelis Eerik viitas, et olukorras, kus väärtokaebuse esitamisel kohtuvälise menetleja otsuse peale oli võimalik ära kadumise korral vältida karistuse kandmist ja tasumist.

Tartu ruumiprobleemidest rääkisime täna.

Eelmises KHN-is Tartu Maakohtu poolt tõstatatud abielulahutuste statistika lehtede täitmise probleemiga oleme tegelenud. Oleme võtnud ühendust Statistikaametiga ja ka neile tuli üllatusena, et nad selliseid lehti kohtutele saadavad, kuigi seadus näeb selliste lehtede saatmist ette. Oleme jõudnud Statistikaametiga kokkuleppele, et olukorras, kus need andmed on infosüsteemides kättesaadavad leiame me võimalikult kiiresti lahenduse selleks, et Statistikaamet ei peaks enam neid lehti kohtutesse täiemiseks saatma.

Loide: Kas hetkel on vaja neid andmeid saata?

Karja: Jah, hetkel veel on.

Turvakontrolli ühtsete põhimõtete raames võin öelda, et kõik kohtud on taganud selle, et prokuröre ja advokaate koheldakse võrdselt ja enam selle pinnalt probleemkohti ei ole.

Vallikivi: Turvakontrolli teema võib nimekirjast maha võtta, kuna sain selle juba eelmisel istungil klaariks ja protokollitud.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

Vallikivi: Eesti Advokatuuri eetika- ja metoodikakomisjon, Harju Maakohtu esimees Meelis Eerik ja prokuratuuri esindajad on teinud ära suure töö ja saanud kirja kohtupidamise hea tava ehk suunised kohtupidamise parima praktika edendamiseks. Dokument on järgmisel teisipäeval advokatuuri juhatuses esimesel lugemisel. See dokument sisaldab suuniseid menetlusosalistele ja kohtule – kohtule menetluse kindlakäelisemaks juhtimiseks ja menetlusosalistele viisakamaks omavaheliseks suhtluseks menetluses ja väljaspool menetlust ning muu hulgas suunised ka avalikkuse ees suhtlemiseks. Loodan, et see jõuab KHN-i liikmetest paljudeni lähikuudel ja sellesse suhtutakse heatahtlikult. Hea tava on katse

teha menetlust tõhusamaks. Loodan, et hea tava saab eluõiguse ja hakkab meie elu lähiaastatel positiivselt kujundama.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

Järgmine korraline KHN-i istung toimub 9. detsembril Tartus.

Soovin oktoobri teises pooles kokku kutsuda elektroonilise KHN-i istungi seoses riigikohtunik Indrek Koolmeistri teenistusvanuse piirmäära tõstmisega.

Istungi lõpp 30.09.2016. a kell 17.12

/allkirjastatud digitaalselt/

Priit Pikamäe
Juhataja

/allkirjastatud digitaalselt/

Aliis Pihkva
Protokollija